

**ÉLET ÉS IRODALOM**  
SZÉPIRODALMI ÉS  
TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

Laptulajdonos és szerkesztő:  
**KORBULY JÓZSEF**  
Főmunkatárs:  
**HEGEDŰS ISTVÁN.**

Szerkesztői iroda és  
Kiadó-hivatal:  
Kolozsvárt, Bel Monostor  
utca 20sz.

Előfizetési ár:  
Egész évre 6frt.  
Fél " 3 " 50k.  
Negyed " 1 " 50k.  
Egyes szám ára 12kr.

Ny. Stein J. Kolozsv.  
Metsz. Fiedler K.

Vágvölgy  
1 fr  
S. 1 fr  
rt 20 k  
adalokb  
60 k  
Csenge  
rt 20 k  
ongora  
1 fr  
népsz  
2 fr  
ra zong  
60 k  
i, szer  
rt 50 k  
zongor  
t 20 k  
zse Ser  
t 50 k  
gü dala  
rt 50 k  
1 fr  
, zenéje  
rt 80 k  
di. 1 fr  
lstudent  
1 fr  
90 k  
" v. L  
rt 20 k  
72 k  
r. 60 k  
rikareise  
1 fr  
75 k  
90 k  
Jun. fr  
72 k  
1 fr  
1 fr  
at in V  
rt 05 k  
1 fr  
60 k  
rt 50 k  
frt 05 k  
arembok  
rt 65 k  
rd. Hum  
r. Nro. 3  
rt 50 k  
frt 05 k  
frt 05 k

aló be

# FELHIVÁS ELŐFIZETÉSRE.



**N**em szükség fejtegetnünk, mily jelentékeny hatással lehetnek vidéki központjaink a közszellem emelésére. A főváros emelkedjék bár mindnyájunk öröme és büszkeségére minden igaz magyar metropolisává: vesztí erejét, befolyását, ha a vidék közszelleme ernyed, önérzetlen. Erdélyrészi kisebb hazánkban a politikai sajtó az utóbbi időkben oly lendületet vett, mely jogos reményt nyújt az iránt, hogy oszlani kezd a közöny, mely ólomsúlylyal nehezedett bérczes hazánk közéletére. De elegendő-e az élet egyoldalú nyilvánulása elé tartani tükröt? Elég-e a központban kiadott politikai jelszavakat, mint hű viszhangoknak keblünk nemes hevületével viszonzni? Egy ága van-e az irodalom életének vagy az életet tükröző irodalomnak?

Lehet-e tompa megnyugvással megadnunk magunkat egy pár kevésbé szerencsés kísérlet után, melyeket részint itt Kolozsvártt, részint Maros-Vásárhelyt igaz buzgalommal tettek szépirodalmunk és társadalmi életünk önállóbb fejlesztése iránt? Nem kötelességünk-e a kísérletet mindannyiszor újból kezdeményezni, valahányszor a sikerre csak némi kilátás is mutatkozik?

Politikai életünk tolmácsai: a politikai közlönyök is többször hangoztatták annak szükségét, hogy a vidék több önérzettel, több önállással, több áldozatos buzgalommal léphetne föl. Az izlés nemesbitésére, a szépézés öntudatosá tételére, az irodalom marandó alkotásai iránt a figyelem ébresztésére, a nemzeti műveltség összhangzatos többoldalú fejlesztésére, a nemzeti öntudatnak az élet minden nyilvánulatában egyformán ébrentartására bir-e a főváros elég erővel? Aligha! Mindegyre hangzik a panasz, hogy a politika absorbeal mindent. Csak közelebről nyilatkozott úgy egyik genialis szépírónk, hogy ólomszülő szedése az ő munkássága. De szóljon bár a központ még szebben. Működnek bár még önzetlenebb lelkesedéssel: ha viszhangot nem ébreszt... nem vész-e el fáradságának java-része?

E hiányon kíván csekély hatásköréhez képest segíteni az „Élet és Irodalom“, e szépirodalmi és társadalmi heti lap, mely

mély jelentőségű czimének súlyához képest, törekedni fog komoly irányban hű tükre lenni a társadalom életének — a napi politikának teljes kizárásával, — igaz terjesztője lenni az irodalmi izlésnek, ébresztője ama termékek iránti érdeklődésnek, melyek ez érdeklődést valóban megérdemlik. Igaz, őszinte hangon kíván e lap hozzászólni a nevezetesebb társadalmi kérdésekhez, bevinni az itészet magasabb nézőpontjait az irodalmi kérdések megvitatásába és egy szegény, elhagyatott mezőt, saját kis hazánk irodalmi múltját is művelés alá fogni. Vajha minél több oldalról sietnének e nemes czélunk felé vezető utak egyengetéséhez!

Rovataink berendezésénél, egy kissé eltérve a chablonszerűségtől, csak a vers, az elbeszélések rovatát tartjuk meg állandóan, egyebekben szabadabb mozgást engedünk meg magunknak. Természetesen igyekezni fog lapunk az irodalom és művészet köréből minden fontosabb mozzanatot lehetőleg elfogulatlan tárgyiasággal feldolgozni.

Lapunk minden vasárnap fog egy, és a szükséghez képest másfél nagy íven színes borítékban megjelenni.

## A lap előfizetési ára:

Egész évre . 6 frt. ; Félévre . 3 frt.  
Negyedévre 1 frt 50 kr.

*T. cz. gyűjtőinknek öt egyszerre beküldött előfizető után kívánatra tiszteletpéldánnyal szolgálunk.*

Úgy az előfizetési pénzek, valamint a lapszellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendő (Kolozsvártt, Belmonostorutca 20. sz.)

Helybeli előfizetéseket elfogad STEIN J. könyvkereskedése

HEGEDÜS ISTVÁN,  
főmunkatárs.

KORBULY JÓZSEF,  
laptulajdonos és szerkesztő.

## HIRDETÉSEK.

EREDETI  
**FRISTER és ROSSMANN**  
VARRÓGÉPEK.  
Amsterdamban az 1883-diki kiállitáson  
„ARANY ÉREMMEL“  
kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben részesített  
**SINGER**  
varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti részletekbeni fizetések és hat évi írásbeli jótállás mellett ajánlja  
Neeser János és társa.  
Kolozsvártt, tordautca 1. sz.  
(7) (11-52)

**STEIN JÁNOS**  
erd. muzeum-egyleti könyvkereskedésében Kolozsvártt megjelent és kapható:

**VADRÓZSÁK,**  
KRIZA JÁNOS

által szerkesztett székely nép-költési gyűjtemény.

I. kötet . . . . . 2 frt 50 kr.  
Pompás díszkötésben 4 frt — kr.

Az árak előleges beküldésénél 15 kr. küldendő bérmentesítésre.

**Petőfi Sándor összes költeményei.**  
Népies kiadás.

A költő arcképével.

Csinos vászonkötésben 1 frt 50 kr.

Vidékre: 1 frt 60 kr-nak postautalvánnyal való beküldése mellett bérmentve.

MEGJELENTE



# AZ ELSŐ ERDÉLYI FUVÓ-GYÁR

(19) (1-1)

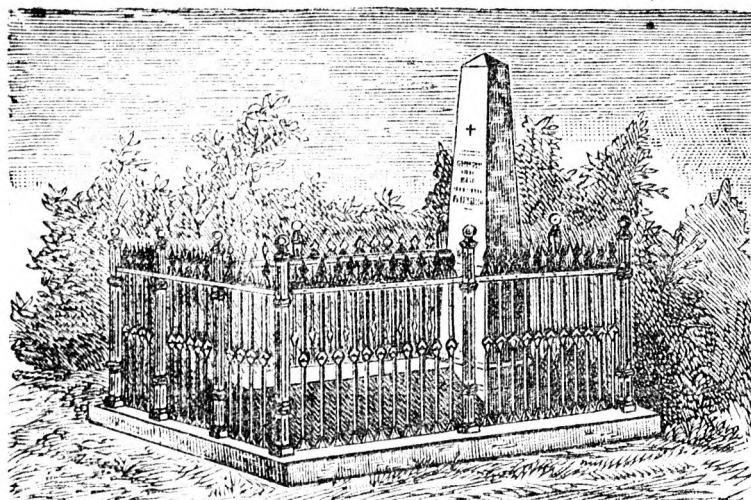
## KOLOZSVÁRTT.

Van szerencsém a már több mint 14 év óta fennálló és jó hírnévnek örvendő gyáramat a t. cz. közönség becses figyelmébe ajánlani. Bátorodom egyszersmind tudatni, hogy mindenféle **gép-mű** és **épület-lakatos munkákat**, ugyszintén vert-vasból

SIR-ÁCSOZATOKAT,  
**lépcsőzeteket,**

VILLÁMHÁRITÓKAT

stb. a legrövidebb idő alatt,  
legolcsóbb árban, elkészítetek.



Minták és rajzok a világ leghíresebb vasgyáraiból kikerült rajzok után készülnek.

Minta-rajzok, mûminták kívánatra adatnak, vagy vidékre postán bérmentve küldetnek.

### SEEMANN JÓZSEF.

MEGJELENT

és  
**KOLOZSVÁRT STEIN JÁNOS**

KÖNYVKERESKEDESEBEN KAPHATÓ:

**MAGYARORSZÁG KÖZJOGA**

illetőleg a

**magyar államjog rendszere.**

Irta: **Dr. Korbuly Imre.**

A NEGYEDIK KIADÁST SAJTÓ ALÁ RENDEZTE:

**Dr. Fésüs György.**

Ára 4 frt.

**A MAGYAR KERESKEDELMI JOG**

**kézikönyve.**

Különös tekintettel a magyar bírói gyakorlatra.

Irta: **Dr. Nagy Ferencz.**

Ára 4 frt.

Mindennemű egyetemi tan- és segéd-könyvek Kolozsvárt Stein Jánosnál kaphatók.

Megjelent és Kolozsvárt

**Stein János**

könyvkiadó és nyomdász, erdélyi muzeum-egyleti könyvkereskedésében kapható:

**A francia forradalom története.**

Irta **MICHELET.**

I. kötet. Ára 2 frt.

Vidékre 2 frt 10 krnak előleges beküldése mellett bérmentve.

# STEIN JÁNOS

KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDÁSZ,

Erdélyi muzeum-egyleti könyv- és zeneműárus  
KOLOZSVÁRT

ajánlja az összes magyar, valamint a német és külföldi irodalom minden ágainak legújabb s legjelesebb termékeiből felszerelt

## KÖNYV- ÉS ZENEMŰKERESKEDÉSÉT

(Erdély legnagyobb könyv- és zeneműtelepe.)

Dús raktára kötött és kötetlen könyveknek a tudomány minden ágából. Képes diszművek, gyémántkiadások és ünnepi ajándékok.

*HAZAI és KÜLFÖLDI REMEKIRÓK A LEGOLCSÓBB KIADÁSOKBAN.*

MINDENMŰ ISKOLAI KÖNYVEK, TAN- és SEGÉDKÖNYVEK LEGTELJESEBB RAKTÁRA.

Ima- és ájtatossági könyvek egyszerű, ugy a legpompásabb diszkötésben stb.

**NAGY KITERJEDÉSŰ ZENEMŰ-RAKTÁRÁBAN**

mindenkor a legújabb, ugy nemkülönb a klasszikus zeneművek különféle kiadásokban kaphatók. Az olcsósága és jeles tartalmánál fogva méltán hírnevet szerzett

**EDITION PETERS**

(PETERS-FÉLE GYŰJTEMÉNY.)

mindig teljes számban van raktáron.

Bel- és külföldi könyv- és zeneműárusokkal való élénk összeköttetésénél fogva minden bárhol és bárki által hirdetett könyv vagy zenemű az eredeti bolti áron kapható vagy rövid idő alatt jutányos áron megszerezhető.

**KÖNYV- és ZENEMŰ-JEGYZÉKEK**

ingyen és bérmentve.

Vidéki megrendelések gyors és pontos teljesítésére különös gond fordítatik.

Közel **50 év óta** fennálló könyvkereskedésében

**A JELESEBB VAGY LEGÚJABB SZÉPIRODALMI MŰVEK ÉS REGÉNYEK**

azonnal kaphatók s felhívja

a t. olvasó-egyletek s egyáltalán a hazai könyvtárak

különös, szives figyelmét ama felette előnyös feltételekre, melyek mellett a legnagyobb készséggel ajánlkozik

**összes irodalmi szükségleteiknek**

pontos és gyors szállítására.

Levélbeli megkeresésre a feltételek azonnal közöltetnek.

A rendkívül leszállított áru szépirodalmi művek árjegyzékével és minden más könyv- és zenemű-jegyzékkel ingyen és bérmentve szolgál.

JOL BERENDEZETT

**KÖNYV- és KÖNYOMDÁJA**

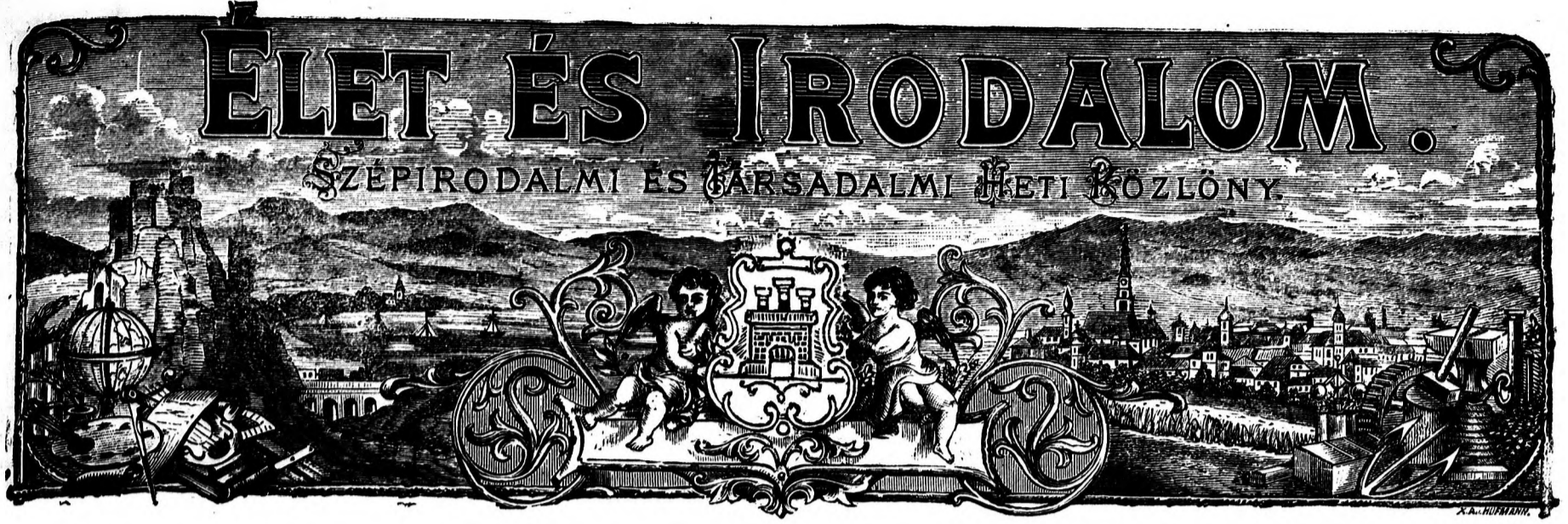
minden e szakba vágó megbízást pontosan, csinosan és a legjutányosabb árak mellett eszközöl.

ZINHÁZBAN  
ben Co.  
vett, az  
imú egy  
E név  
cs. kir.  
s főud-  
zón fo-

ésről. Az  
örténet-  
művész-  
a tem-  
a hibát  
vezette,  
ermében  
viadalra  
nt előtte  
kilépett,  
nejehez,  
csak egy  
karunk!  
játsszani.  
ényinek  
imerülve  
torkába  
sietett a  
metho-  
i voltak  
vivó baj-  
gyiknek  
egy tul-  
at hó-  
k karja  
ig zse-  
hez. De  
a leg-  
mukra,  
alt par-  
i tem-

T ELLENI  
fellépett  
ótékony  
adásról  
oznunk  
én visz-  
űnek, a  
lás, bi-  
bevélt  
ot adott  
sbe ej-  
záció  
is nagy  
t, lega-  
hogy  
a két  
ensége;  
ek mér-  
gyenes  
leg-  
k. a.  
yi él-  
a. De  
égnek,  
a te-  
be-ben  
l vett  
adóan  
gy kú-  
Baráti  
król és  
rú le-  
mert a  
írvtben

utolsó  
Lajos.  
Nők a  
rigyes  
„Ke-  
n. —  
a. Ga-



# ÉLET ÉS IRODALOM.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

**ELŐFIZETÉSI ÁR:**

Negyedévre . . . . .	1 frt 50 kr.
Félévre . . . . .	3 " — "
Egész évre . . . . .	6 " — "

Egy szám ára 12 kr.

LAPTULAJDONOS ÉS FELELŐS SZERKESZTŐ:  
**KORBULY JÓZSEF.**  
FŐMUNKATÁRS:  
**HEGEDŰS ISTVÁN.**

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Kolozsvárt, Belmonostor-utca 20. sz.)  
Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése.  
KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

I. Évfolyam.  
Tizenkettedik szám.

Megjelenik minden vasárnap 1--1½ ívnyi terjedelemben.

Kolozsvárt.  
1884. márczius 16.

## MÁRCZIUS 15.

Budapesten a múlt márczius hó 15-én egy éjjel és egy nappal oly nevezetes dolgok történtek, melyek azelőtt századok alatt nem történtek. E szavakkal vezeti be Tancsics Mihály, a szabad szó és szabad gondolat börtönbe vetett mártyrja a szabadság első lélekzet-vétele után megindított lapját.

Ezelőtt harminczhat évvel tette meg a magyar nemzet a lépést, melylyel századok nyügeit, korlátait lépte át. A korszellem ellenállhatatlan hatalma érinté Tancsics börtönének závarait és . . . Tancsics szabad lett.

A gondolat megáradt, mint a medréből kilépett folyam. Legelső szava a legőszintébb vala: Béke, Egyetértés és Szabadság hangzott mindenfelé.

E szavakat viszhangozták a bérczek; e szavakat zúgták a völgyek, e szavakat dobogták a szívek.

A gondolat szabadságának ünnepe: a sajtó ünnepe. Az Élet széitépte korlátozó békőit és a felszabadított szó hatalmával; az Irodalommal testvér frigyre lépett, hogy „a századot hívja ki a sorompók közé.”

Mennyi igaz érzés, mely hévvel árad, de hit-től van áthatva; mennyi szép ígélet, mely megelt nem ólalkodik az egyéni nagy pártérdek; mennyi jelszó, mely nem frazis, de egy egész nemzet akaratának nyilvánulása; mennyi kincse az önfeláldozásnak ékíti a Haza ünnepi díszl öltött oltárát; mennyi kézzorítás, melyet a testvéries érzés tesz meleggé, az eszme tesz ünnepélyes fogadalom-má; mennyi kijelentése a hitvallássá emelt hazaszeretletnek; mennyi nemes kifejezése a szabaddá felé fordult, de a nemzeti eszmény szolgálatára kötelezte el magát mind a vérig, mind halálig! A tavasz rügyet fakasztó erejében az isteni szeretet dicsősége ragyog; de a népek tavaszának: a szabadságnak testi és szellemi békőkat széttörő hatalmában az isteni eszme föltartoztathatatlán diadala nyer kifejezést. Hallgassd meg a költő dalát! A fülemile andalgó kesergő jajszava, félénk epedése

az egyén érzelmének hangján szólal meg ezután is, de a vihar-madár éles sikolya is végig sir szag-gató jeladással a felbőszült hullámokon: a polgári élet felzajdult tengerén.

A haza riadója zeng érczhúrokon. Csatak füstgomolya közt tűnik el a magyar Tyrtaeus.

- A sikra magyarok
- Fegyvert ragadjatok!
- Hazánkat újra meg kell váltani,
- E drága föld színét,
- Borítsák szerte szét
- A pártütőknek vére, csontjai!

harsogja Vörösmarty.

Az őskor ereje nem epedés többé. „Az őskor lelke néma borongással nem száll“ e haza felett; de hat, de alkot, de harcsookat támaszt e földből e hazának.

Mint az „Aeneis“-ben Alekto kezében a pásztorsip az egész latin földet bezúgó harsona hangot ad. A korszellem fujt a költők pástör-sípjába . . . és Magyarország térei, bérczei meghallották.

Az irodalom élet-átte-re-m-tő hatalmát érez-teté. Az irodalom nem a szép lelkek gyönyörköd-tetésére való eszöndes Helikon csupán; nem a ta-nult fők mulatsága: az irodalom a korszellem harsonája, mely küzdelemre szólít, mely tölgyfa-füzért nyujt a polgári erény hősének és az emlé-kezet öröközőljet varázsolja a sírok ormára

A bedőlt sirt betakarja; a nagynek nevéit érzehgyü vésővel emléktáblára írja; az ernyedő hőst vigasztalja: az ellefedett jelszót a csatasorok-nak újra kiadja, melyhez pedig a harcok babo-náját, a siker és szerenese zálogát köti.

Atyáink sűrűdő sírhalmaihoz, mint a haza újabb oltárához elvezeti a gondtalan ifjuság boldog karján bolyongó ifjakat és megdobbantja szívet azon dobogással, mely 48-ban a szívek harmoniáját alkotá. Az egyik századtól elbúcsuzva átadja szent hagyományát, küzdelmeinek nemes czélját az új századnak, az egyik nemzedéket eltemeti, de a ha-lott emlékére ünnepi játéokra tanítja az ifjuságot.

Sophokles tánczolt a marathoni hősnek, Ais-kylosnak tiszteletére. Sophokles nem is feledi el dicsőíteni azon Athent, mely a görög szabadság jelszavát megsértette és fentartotta.

Az irodalom fölszedi a végtelen útján haladó emberiségnek századonként elviselt és lemállott ru-háit és talizmánként adja át az emberi haladás ke-

resztes hőseinek, mint a diadal zálogait és ugyan-akkor új ruhát ad a fejlődő emberiségnek.

Az élet elviseli az eszme minden mezét, az irodalom az elévülhetetlen eszmét szolgálja, mely el

„túl időn, enyészeten!“

Ünnepelje a szabad gondolat emléknapiját az irodalom, melynek békői márczius 15-én szét-történek.

HEGEDŰS ISTVÁN.

## Nemzeti élet és nemzeti irodalom.



III.

inél jobban közeledett a nemzet sza-badságharcza kitöréséhez: annál in-kább a politikai életnek szolgálatába szegődött irodalma. Előbb csupán ki-sérője és kifejezője volt az alkotmá-nyos küzdelmeknek, aztán izgató szó-szó-lója és szenvedélyes vezetője lett.

Az epikában a honfoglaló Árpád és ősi leventéi háttérbe vonulnak Rák Bende és társai elől, kik az elveszett alkotmány kortes-tusáiban öklelőznek; a lyrában a szerelem öröme és bűja helyett egyre sürűebben hallszanak a hazafiasságnak és szabad-ságnak hangjai; a dráma a tisztújítást viszi a szín-padra s az egyenlőségnek rendez tüntetést. Végre a költészetet teljesen magába olvasztja a politika. A nemzeti szent lelkesedésnek, reménynek, kétség-beesésnek, haragnak, gyűlöletnek, boszunak lázas kifakadásai zúgnak a szöszékek dörgő beszédeiből, szilaj útkai és vészkiáltásai szakadnak le a költői lant csattogó húrjairól. A mi rövid szünet az ágyuk dörgése és kardok vijjogása közt megmarad: azt leginkább a Kossuth philippikái s a Petőfi rhapso-diái töltik ki. Az elkeseredés és felháborodás ka-vargó vihara végletekbe sodorja a politikát, az egész nemzeti életet s az irodalom ott vergődik e végletek között. Nincs is előbb pihenése — csak a kimerülésben. De a mikor a golyó utolszor süvölt, a mikor a kard utoljára villan s a nehéz, fojtó esend beáll, mert a kik élnek, — járnak búsan szóltlanul: akkor az irodalom újra megmozdul, újr

megszólal s a nemzetnek vigasztalója, tanítója, buzdítója lesz. Magához von és édesget minden nemesebb törekvést, a nemzet szellemi életének minden ereje benne nyilatkozik. A ki leküzdötte a fájó csüggedést a múlt miatt, feledni bírja a kínos megütöztetést a jelenen s megújítja bizó hitét a jövő iránt, — mind az irodalomban egyesül s az irodalom a hazafiságnak, nemzetiségnek és politikának menedéket ad.

Az irodalom ennek a következtében magasra lendül, tudomány és költészet virágzik; a nemes foglalkozás a szellemeket fölneveli, megedzi, hirrel és dicsőséggel koszoruzza meg.

S mi lesz a köszönet érte? Nem a leghálásabb, nem a legörvendetesebb. Mert a mint alkotmányos életünk megint megnyílik, — a politika zajosb izgalma, mint az örvény sodra, úgy magához ragadja az embereket. Az egész ország ujjong és ünnepel, az alkotmány helyreállítása s a felelős magyar kormány kinevezése méltó ok is reá. Nagy és általános az öröm, a nemzet minden rétegére kiható, közönségre és írókra egyiránt. Pedig annak, ki az irodalmat a nemzeti szellem legszebb nyilvánulásának tekinti, ki előtt az örök eszmék kultusa a napi érdekek önző imádásánál többet ér, — lehetetlenség vala eszébe nem ötlenie, hogy e fordulattal literatúránkban némi szünet, némi hanyatlás fog bekövetkezni, mert a miniszteriumok szervezése s a hullámozó politikai élet árja az írókat nagyobbára benyeli; s e hézag mindaddig megérzik, míg új nemzedék nem lép a régi helyébe. Legesebb kritikuskunk, Gyulai P. észre vette, s legérdemesebb kiadónk, Ráth Mór a hézagot betölteni megkísérelte: áldozatkészége által a régiek írók egész sorozatának új kiadása és összegyűjtése indult meg; egymás után következtek a Csengery, Greguss, Ipolyi, Hunfalvy Pál, Kemény Zsigmond, Salamon Ferencz, Szabó Károly, Szilágyi Sándor tanulmányai, Arany, Eötvös s Tompa művei. De sem a sajtó, sem a közönség oly érdeklődést nem tanusított irántok, mint a mennyire érdemesek lettek volna. A politika láza az újság ingerének el-

multával sem csöndesedett, sőt hevesbült, a pártoskodás szenvedélye évről-évre nagyobb erővel tombolt, az érteket minden iránt megsibbasztotta, a mi körén kívül esett. A régiek írók cyclusa félbeszakadt, új művek megjelenése egyre ritkábban esett, — mert a következő írói nemzedék nem a szépirodalom művelésében fesztette meg erejét: hanem az olcsó siker és gyors boldogulás lobogója alá csapott, — a hivatalokban és politikai sajtóban keresett magának tevékenységet. Oda vonta az állás nyugalma; ide csalta és csábította a sport láza. Tettszett neki a hajsza, melyet a hírlapíró eszmékkel és emberekkel űz, a kimeríthetetlen gazdagság a kérdésekben, melyek napról-napra felvetődnek, az örökös bizonytalanság a küzdelemben, melyen egyszerre támad és védekezik, a szeszélyes változatosság a fegyverekben, melyeket minden pillanatban megcserélhet, — a hatalomnak érzete, hogy kedve szerint oszlogathat koszorut borostyánból vagy tövisből, a bíráskodás tiszte, hogy a hazafiság oszlopára vagy a pellengérré állithat, végre az érintkezés közvetlensége, melyben közönségével áll; házába napról-napra ellátogat, a társas körökben napról-napra találkozik vele, így rövid idő alatt a legjobb ismerőse, leghizalmasabb barátja lehet. Mindennek az egyre megújuló ingere, gyönyöre egyfelől, a magyarnak a politikára való tulságos halajma másfelől azt okozta, hogy a napi és heti lapok száma nálunk úgy felszaporodott, hogy Európának nincs egyetlen nemzete, melynek politikai sajtója aránylag akkora volna. Ez pedig az íróra is, közönségére is nagy csapás, mert irodalmunkon a sajtó s annak a napi szüksége uralkodik, a minnek többszörös káros következménye tapasztalható.

Minthogy sokkal több a hírlap, mint a mennyit a nemzet szellemi és anyagi ereje megbír, ennek a következtében, néhány kivételével, a többi teng. Nem egyre vagy kettőre, hanem általában áll, hogy nem képesek magokat a szükségnek megfelelő hivatott dolgozó-társakkal ellátni, s kénytelenek oly munkásokat is alkalmazni, kiknek sem tehetségük, sem tanulmányuk, sem kedvük az írás-

ra; a szerkesztőségbe jutottak mindössze azért, mert pályájukat vagy eltévesztették vagy még el sem kezdték, — a lét harcaza elől oda menekültek. Ez az oka, hogy sajtónkban az eredeti és önálló felfogás, mely hirdetője szellemére és készülttségére vallana, vajmi ritka; ez az oka, hogy nemcsak a politikai irányok és áramlatok, politikai tények és beszédek megítélésében, hanem még a szinpadai és szépirodalmi termékek bírálatában is bántó egyhangúság nyilatkozik, mikép az avatatlan könnyen azt hiheti, hogy a politikai fegyelem mellett kritikai fegyelem is divik, ha ugyan pajtáskodást nem emleget; ez az oka, hogy a fővárosi sajtó sokkal jobban kihasználja a bécsi lapokat, mint a hogy függetlenségével megegyeznék, a vidéki újságok pedig teljesen a fővárosiak viszhangjai; ez az oka, hogy a nagy és sürgős elfoglaltatás miatt még a tehetséges írók sem fordítanak munkájokra annyi fáradságot, annyi szeretetet és megfontolást, mint a mennyi a jobb szerkezetre és szebb stylra kell. A gép zakatol és sürgeti a kéziratot. A novella készül tárczák szerint, a szindarab az ép fris emlékek levő minták után. Mert bizony nem annyira az irodalmi divat hozta nagy kelen-dőségbe a rajzokat a magyar zamatu, de erős szerkezetű elbeszélések, — s a francia házasságtörő drámákat a történeti tragédiák helyett, mint inkább a kényszerűség szülte az irodalmi divatot. Az író hivataloskodása és hírlapi munkássága mellett nem ér rá a mélyebb alkotásra, tanulmányos-rú kidolgozásra. Podmaniczky Frigyes mondta egyszer, hogy a mig a H a z á n k-at szerkesztette, nem volt ideje egyetlen nagyobb műnek átolvasására. Az állítás talán túlzó, de mindenesetre jellemző; a mellett az örökös cikkezésben és tárczázásban a szellem kimerül és elaprózódik s az ambicio szoborszerű jellemek helyett csecsebécs apróságokban keres kielégítést. S fájdalom, hogy odáig jutottunk már e tekintetben, hogy a mig Kémény Zsigmond, ez alapos lángész, nem tartotta méltónak, mikép olyan tanulmányok, minő a „Két Wesselényi“, „Széchenyi István“, „Szász Károly“ s „Arany Toldyja“

## TÁRCZA.

Az „Erdélyi Híradó“ márczius 15-ről. \*)

**Országgyűlés.** A márczius 15-iki kerületi ülésben az első tábla, Kossuth indítványára, a nép minden terheiben aránylagos osztakozást közakarattal elfogadta. Mely alkalommal gr. Széchenyi így szólt: „hála Istennek, hogy a magyar nemzet szélesebb alapra állítja alkotmányát, mint a milyen en eddig fityegett.“

Ugyanezen ülésben, az országgyűlési teendők iránti feliratot értelmező im e határozat keletkezett:

„A KK. és RR. kijelentik: hogy azon felirási javaslatukban, melyet az országgyűlési teendők iránt a mélt. fő-rr.-hez átküldöttek, a szellemi kifejlődés ápolása szükségének megemlézése által a népnevelést, vallási jogok viszonzosságát, az esküdtszékek létesítését és a sajtó szabadságot, úgy szinte a nemzeti erőnek egyesítése szempontjából az Erdélyielyi egyesülést is nevezet szerint értetni kívánják; továbbá, hogy ott, hol a képviselői rendszernek alkotmányos iránybani fejlődését, határozott kívánataik sorába helyezik, ezen általános kifejezés alatt nevezet szerint az

\*) Az „Erdélyi Híradó“ 1848 márcz. 24. számából.

országgyűléseknek Pesten évenként leendő tartása szükségét is czélozták kifejezni; miután évenkénti országgyűlések tartása a kormány felelőségével váthatlan kapcsolatban áll.“

Pest. Márcz. 16-án. Nem volt egy kissé számítani tudó fő is ikervárosunkban, mely az európai általános mozgalmat reánk nézve nyom nélkül elhaladandónak képzelte volna, nem volt egy a napi eseményekkel, a népek kedélyhangulatával csak némileg ismeretes egyéniség is, mely a reformmozgalmak kitörését nálunk is előre ne látta volna; de arról mit Budapest népe egy nap alatt kivivott, azon roppant győzedelemtől, melyet a legelső kerkérdések oly rövid órák alatt és minden vér nélkül ünnepeltek, épp oly kevéssé álmódott valaki, mint nem hitte volna senki előre a párisi eseményeket, nem gondolt volna lehetőségére egy bécsi forradalomnak, melylyel a backhändeles és serpocharas jó sógorok egy Metternichet megbuktattak s a sajtó bilincseit letördeltek. Tíz éve volt tegnap, midőn Budapest utcáit egy vészes ár borítá, szorongás és jajveszékés, sirás és rivás tölték el a léget, s a pusztulás nyomai voltak láthatók mindenfelé; az a Duna áradása volt: — tegnap és ma tíz év után, Budapest utcáin ismét ár tolong, de szorongás és félelem csak kevesek arcán ül, a léget örömhagok, éljenek töltik be, s az újjászületés mutatkozik minden oldalról, ez egy népáradás — két különböző elem, de hasonló annyiban, mennyiben hatalmának gátot vetni nem lehet.

A tegnapi levelemben érintett pestvárosi tanácsülésben kezdett a dolgoknak komoly arcuk lenni: a tanácssterem eddig zárt ajtain egy végellenül hullámozó tömeg tódult bé, melynek egy része a zöld asztalra hágtott fele, míg a többi a terem minden szögét betöltte. A tanácskozó polgár urakat középhe szorítva. A nép vezérei által (Klauzál, Nyári, Jókai, Irányi, Irinyi) az emlitem 12 pontnak elfogadását kíváná; a tanács eleinte időt kívánt a megfontolásra, de a szünteleni esengetés daczára is orkánkint zugó s pár pillanatra alig lecsendesíthető közönség „most vagy soha“ kiáltásaira s Klauzál hathatós ajánlatára azokat magává vette, egyszersmind kebeléből, Rottenbiller alpolgármester elnökele alatt, egy bizottmányt nevezvén ki, mely a közönségből választott több tagokkal, jelesen Nyárral együtt Budára küldetett kieszközlendő: 1) a censura rögtöni eltörlését; 2) Stancsics szabadon bocsátását; 3) azon megnyugtatóst, hogy a rendes katonaság a mozgalom ellenében használtatni nem fog. És ekkor megindul mintegy 20 ezer ember Budára; az eső szüntelen hullott lassan, de kitarólag mint a tömeg, mely célja felé e kedvetlen időben is csüggedetlenül haladt; az égnek könnyező fellegei tán mégis Párisból jöttek fölénkbe, de a könnyük az öröm könnyei voltak! Pesten mint Budán a boltok becsukattak s ez utolsóban páni rettegés terjedt el a szokatlan tömeg tódulásának, kifogyhatatlan om-lásának látására; a nádori palota kapui bezárattak, úgy a fegyvertárei is, az őrtanyákoni katonaság fegyverben állott és tisztelgett; a pesti aggkatonaság

összegyűjtve megjelenjenek, addig Mikszáth Kálmán, a felszinen mozgó szép tehetség, országgyűlési apróságából, adomáiból rendez kötetes kiadást — és az irodalommellegeléssel, sőt örömmel tapsol neki, eszébe sem jut a szerető figyelmeztetés a komolyabb munkára.

Az irodalomnak ez a sajtóba áramlása a könyv-kiadást igen megnehezítette. Minthogy a fővárosban minden politikai iránynak és iránytalanságnak, s a vidéken minden helyi érdeknek külön közlönye van, még pedig több, mint kellene, — egész tulságos megerőltetéssel versenyeznek egymással: s nemcsak politikai és gazdasági cikkekkel, hanem szépirodalmi és tudományos olvasmányokkal is (már a milyenekkel), oly bőségesen szolgálnak, hogy az olvasó akár minden napon csömörig lakomázzék belőlük. Ráadásul kínálkozik még meglehetősen ifjú, de erős szemle-literatúránk, mely journalistikánknál minden esetre egészségesebb és értékesebb, s mely szinte minden kiválóbb szaktudományra, némelyikre, mint a nyelvészetre és történelemre párosával is, önálló folyóirással rendelkezik. Ily verseny mellett nem lehet csodálkoznunk azon, ha a kiadók nem örömet vállalkoznak drágább művek közrebocsátására, mert vállalkozásuk mindig kétszerez kockázattal jár: először nagyon kétes, hogy a munka kell-e, másodsor, ha igen, mikor fog el? Mig egy-egy német vagy francia kötet, mely jelesebb terméket visz a piacra, pár hét alatt több és többféle kiadást megér; addig nálunk, ha csak politikával nem foglalkozik, az első kiadásban is évekig benne hever a kiadóknak pénze. Ez állapotnak a kifolyása volt, hogy mind Heckenast, mind Emich, kik függetlenségi harcunk után kereskedői becsúgygyal, de egyszerűsmind a hazafias áldozatra való készséggel vették a magyar könyv-piaczon, visszavonultak; s az első az Athenaeum-nak, a második a Franklin-nak, szóval mindakettő részvénytársulatnak engedte át a tért. Az első pillanatra úgy látszott, mintha a tetemesebb tőke az irodalomra nyereség

lenne; de a látszat hibás volta csakhamar kitűnt. Mert e részvénytársulatok első sorban nem a jó hírért, nem az irodalomért, nem erkölcsi indító okokból működnek, — hanem főleg a részvények és osztalékok emelésére törekednek. A mi különben természetes is. Erejük java-része a hírlapi vállalatokban merül ki; a mi ezeken kívül esik, hozzájuk képest vajmi kevés. A Franklin naptárral szórja teli az országot, de pihenés közben megmegereszt egy-egy gyűjteményes kiadást, megmegereszt egy-egy közhasznú sorozatot; ellenben az Athenaeum leginkább csak kézikönyveket nyomtat — Hoffmann és Molnárnak, s lapjai tárczaregényeiből rendez külön lenyomatokat. Általában mind a két főképe a nyomtató s nem a kiadó-iparra fekteti a fősúlyt. S ez állapotnak kifolyása továbbá, hogy oly közintézetek, mint az Akadémia, a Kisfaludy-társaság, a Természettudományi és Történelmi Társulat, a Szent István és Földrajzi-társaság, az Orvos-egyesület, kénytelenek a kiadást kezökbe venni; s az írók és olvasók szükségletének a magok cyclusaival megfelelni. Állásuk és tekintélyök kezességül szolgál, hogy a mit adnak, az a viszonyok között a lehető legjobb, erkölcsi irányok és irodalmi czéljok biztosítékot képez, hogy egyszersmind a lehető legolcsóbb, — így a közönség bizalma sokkal nagyobb mértékben nyilatkozik irántuk, mint a magánosok iránt. Vállalkozásuknak hátránya, hogy az egyes művek külön nehézséggel szerezhetők meg; főleg pedig, hogy cyclusaikban több a fordítás, mint az eredeti; s a mennyiben az írónak a fordításért is igen tisztességes díjat fizetnek, annyiban elszoktatni segítik az eredeti kutatástól és feldolgozástól; — de megbecsülhetetlen érdemök, hogy legalább a mi jelesebb mű terem és sorozataikba beleillik, annak megjelenése biztosítva van.

Mindez világosan feltűnteti, hogy a kiadás ügye nem a legegészségesebben fejlődött a fővárosban. Pedig Budapest mindenünk, nemcsak az ország székhelye, hanem e tekintetben, úgy szólva — maga az ország. Mert Franciaországot ki-

véve, hol Párisban hullámzik minden élet, az írók munkássága és kiadók vállalkozása sehol annyira egy központban nem egyesül, mint nálunk Budapesten. Az angol könyvnek nem árt, akár London-vagy Edinburgban, akár Cambridgeben vagy Oxfordban jelenik meg, az olasz munkának kárára nem válik, akár Turinó vagy Milánóban, akár Florenzben vagy Rómában lát világot; — Németországon a braunschweigi Vieweg physikai és chemiai, a freiburgi Mohr jogi, a müncheni Oldenburg természettudományi, a heilbrouni Henningen philologiai, az erlangeni Besold orvosi, a weimari Voigt ipari, a góthai Perthes földrajzi kiadványai oly tekintélyvel bírnak; mint a legelső bécsi és berlini czégek publikációi — nálunk minden vidéki kiadás előítélettel, sőt kicsinyléssel találkozik. A kiadónak áldozata hiában s az írónak jó hire kérdésben, mert mind a sajtó, mind a közönség csak a budapesti keletü műveket fogadja elfogulatlanul. Az olyan magatartás, a minőben a Pósa Lajos szegedi, s Dömötör Pál zombori kötete részesült, meglepő kivétel, a rendes szokásba ütköző. Mikor néhány év előtt a kecskeméti Szilády Lajos egyik legzamatatosabb és legtehetségesebb elbeszélőnk, Abonyi Lajos novelláinak gyűjteményére előfizetést hirdetett, az előfizetők száma félszázra sem rugott, s a sorozat, ha jól emlékszünk, már az első két kötettel megszakadt. Mert különös, de igaz, hogy magok a vidéki könyvkereskedők, talán féltékenységből és irigységből, egymás kiadványait nem örömet terjesztik; a fővárosi kiadókért sokkal szivesebben bu-

A század első negyedében az erős központ után esengtünk, most, utolsó negyedében, az erős központ miatt aggódunk.

SZÉCHY KÁROLY.



laktanyája előtti elmenet alkalmával az ifjú olasz katonák kezét fogtak velünk s éltették a szabadságot, a m. k. helytartó tanács egybeülvén, a küldöttség által előadott 3 pontra válaszolá, hogy a cenzúra a törvényhozás rendelkezéséig is felfüggesztetvén, a törvényeinkben meghatározott utólagos büntetések előfordulhatása esetére, az eddigi bírálatot kizáró, közbizalomban és tiszteletben álló ítélő testületet fog kinevezni, továbbá Stancsics szabadon bocsátására nézve, miután a befogatás közbejötté nélkül s a katonai hatóság által eszközöltetett, két tanácsost küldött a katonai főparancsnokhoz a kívánat teljesítésének eszközölésére; a 3-dik pontra nézve pedig ígéretet tón, hogy a rend fentartása a hatóságokat illetvén, a katonai hatalomhoz semmi felszólítást nem teend. Mig ezek a kormányzók tanácsülésében történtek, a népség az épület udvarát s az országházat környező uri utcákat lepte el mozdulatlanul, bár által és által ázva. Nyári egy ablakból mondá ki az eredményt és Stancsics türelmes bevárására inté, ez alatt Csernovics Péter hazánkba a budai várban találtatott 56 darab fáklyát megvételére s mindenki feszülten várta a kiszabadítandót. Végre megjött egy fedett kocsi, a fáklyák körül vevék, a kormányzók ablakai kivilágítottak s az éljenzés úgy hömpölygött szüntelenül, mintha egy hatalmas folyó lett volna, melynek forrása kiapadhatlan; a lovak kifogattak s ifjak voltak a 86-ik számú bérkocsit, melyben Stancsics állt Nyárrival, de melynek minden oldalai és bakjai

lepve voltak kíváncsiakkal. A várban több házak ablakai kivilágítottak, de a győzelmi menet csak Pesten ülé egész nagyszerűségét; a főutcák házai minden előrei megintés nélkül kivilágítottak, zászlók lobogtattak, nemzeti szalagok és cocardák osztattak szét és voltak láthatók mindenfelé; a menet a nemzeti színházba tartott, honnan azonban Stancsics, ki beteges volta mellett a meglepetés és elfogadástól is egészen oda volt — lakába vitetett, a tömeg, melyhez hasonló Thalía ezen temploma még nem látott, a ház minden bár még oly csekély ürtét is betöltvén: minden páholyban 15—18 ember volt, a földszin olytelve, hogy létrákon hágtak fel némelyek a földszinti páholyokba; az előadás (Bánkban) felfüggesztetett s darabok énekeltettek Hunyadyból, úgy népdalok Füredi által, Szózat, egy himnusz, Petőfinek említett forradalmi dala, melynek végszavaiban Egresy hatalmas szónoklata után az egész közönség kiáltása vegyült, a marseillaise, Rákóczi induló; a színészek mind nemzeti cocardát hordottak, a földszinen és karzaton zászlók lobogtak, szónoklatok tartattak, szóval az egésznek oly kinézése volt, melyet látni kell, hogy az embernek róla igazi fogalma s az általa okozott benyomásról valódi ítélte lehessen. Színház után még sokáig tolongott a nép az utcákon; majd itt, majd amott történtek összecsoportozások, szónoklatok, éljenzések, a tüzpont azonban az urj utcái fiatalok kávéháza s az ellenzéki kör volt, honnan mint vulkánból folyt szét a forró lávaként rohanó tömeg. Végre beállott a késő éjszaka és csend lön, zavarta-

lan általános csend, mely a nap eseményei után alig volt képzelhető. Így tölt el a tegnapi nap, melyre áldást mondólag fog emlékezni a jövő nemzedék, melyet ünnepelni fog a magyar évenként, mint nemzeti életének legnagyobb napját.

A Pesti-Hírlap napi-lapjai közt közelebbre alkotmány című új radical lap jelenend meg.

Ma reggel ismét megteltek az utcák, a központosság leginkább a városház terén van; az elegyes bizottmány folytonos ülést tart. Tagjai: Rottenbiller, Klauzál, Nyári, Egresy Samu, Irinyi, Staffenberger, Molnár, Irányi, Vasvári, Petőfi, Tóth, Gyurkovics, Kacsokovics; a hozott rendszabályok ezek aláírásával ellátva nyomtatnak és függesztetnek ki az utca-szegletekre, melyeket számtalan manifestumok borítanak el. Az egész népség nemzeti szalagokat, rózsákat hord kalapján és ruháján, a Váczi utca házainak csaknem minden ablakából lobogók lengedeznek, a boltok kirakási szekrényeiben aranyos rámakba foglalt hazafiai felszólítások s a kokárdák minden nemei láthatók. Az egyetemi ifjuság kinyervén zászlóját, győzelmi menetet tart a város minden részein, a nap főfeladata a nemzetőrsereg rendezése, melyre nézve aláírási iverk nyittattak meg a városháznál; mindenki siet magát felírni, valamint a petitio pártolására bejelenteni. Délután egy Nyári vezérlete alatt Budára küldött bizottmány számolt eljárásáról, mely szerint a helytartó tanács a hadi főparancsnok által a fegyvertár hiesztelt megrohanásának ellentálló osztály katonaság elparancsolatását eszközölteté, az őrsereg

## KÖSZÖNÖM A VIOLÁKAT. \*)

Itt a tavasz, szép s ifju, mint magad;  
Forrás buzog, bimbó virul nyomán.  
S a tél irigy fuvalmi elvonulnak.  
Igy bájkörödben szebb élet tenyész,  
Eszmék nyilongnak, — a törpét s kajánt  
Számúzi tiszta lelked sugara.

Itt a tavasz, — virágid hirdetik, —  
Szendék miként te, s kedves illatárban  
Dús szellemedre emlékeztetők.  
Ajkimhoz vivém áhitattal őket,  
Érintve lágy ujjaidnak nyomdokát:  
Gyöngéd figyelmed ír a szenvedőnek.

Itt a tavasz, hatalmas szellete  
Megtörte a tél jégbillincseit;  
Megtört az édes hon rabláncza is.  
Új ég és új nap szép hazám fölött;  
S minőt halandó még nem álmodott,  
Nem vértanukként elhunyt őseink,  
Dicsőbb tavasznak kelnek hirnöki.  
Ah, nem fog-e ez bűneink miatt  
Még zordabb télnak esni martalékul,  
Melyből nem leszen többé kikelet?  
A nyár kalaszát élvezendik-e  
S az ősz gyümölcsét késő unokáink?  
Védd e hazát apáink istene!  
Végharczra most kél Ármány ellened,  
Egy ezredéves népek halni szörnyű,  
Legszebb reményink nyiltán halni szörnyebb.

Itt a tavasz, kél és öröm nekem,  
Minő csak egy pusztult szívből telik.  
Mert látom ismét kelni nászruhában  
Keblem aráját: a természetet,  
A minden isten — szent — természetet.  
Kivel mióta lánykám hamvadoz,  
Örök hűségre én megesküvém,  
És ő a távol kedves sirt helyettem  
Minden tavaszkor emlényyel horítja;  
Engem pedig enyhén vonz lágy ölére,  
S megnyitva fátyla gazdag titkait  
Elszenderíti sajtó kinaim.

\*) Gyöngéd női kézből kaptuk a nagynevű tudós ez ifju lángolással írt, kiadatlan költeményét, mely a szabadságharcz láza alatt íratott.

számára pedig a kivánt 1500 darab fegyverből 500-at rögtön átadatni ígért, a többek — miután a fegyvertárbeliek használhatlan állapotban lennének — Komáromból rövid időn rendeltetvén meghozatni. A gyűlés alatt érkezett a főkörmányszéknek egy intévénye, melyben a tegnapi események hiteles alakban is megerősítettnek s a sajtóra nézve tett intézkedések tudatnak; hasonlólag az ülés alatt érkezett meg Buda város tanácsának küldöttsége, felolvastván egy a mai napon tartott ülésről készített jegyzőkönyvi kivonatot, mely szerint ő a mozgalom minden pontjaihoz csatlakozni honfui köteletségének érezi s ennek bizonyosságául Pest város tanácsának példájára a sajtó megváltását nagyszerű kivilágítással lesz ma ünneplendő. Mely szomszédi és rokon érzelmű nyilvánítás a kitörő öröm falakat rendítő éljenzéseivel fogadtatván, a tanácskozás a nemzetőrsereg időlegesen rendezésére s rögtöni életbe léptetésére ment vissza, mihez képest meghatározottat hogy az 5 városrészben 5 őrtanya állítsanak fel, minden tanyán 100 darab puska tétetvén le s a magokat béjelentettek lakások közelsége szerint osztatván fel a már ma megkezdendő szolgálattételre; az ifjuság oda levén utasítva, hogy külön a maga részéről 500 fiatalat válasszon ki hasonlólag az 5 tanyára elosztandókat; meghatározottat továbbá, hogy minden hitfelekezet szolgálai a közelebbi vasárnapon tartandó hálaadó istentisztelet rendezésére szolgáltassanak fel; csakugyan a gyűlés határozatából Stancsics felségelésére aláírási ívek osztattak szét, már

Itt a tavasz s neked meghozza-e,  
Oh hölgy! Az üdvöt, azt, melyhez kötéd  
Szűz álmaidnak arany fonálát,  
S melyért sohajtvá vártad értekezését?  
Ah, hozza meg! Kívánja hiv barátod,  
Miként meghozta vándor darvait,  
A lomb zenéjét s völgyeink bársonyát.  
Mely szívsa'adság — hon és emberjogért  
Mint a tied, oly forrón lángola,  
Türvén miatta kint és pokol kaczajt,  
Méltó, hogy édesb, titkosb vágyiban  
A kellem istennői boldogítsák,  
És mennyje, mint most a honé, derüljön  
S mint az, kitzúzza öröm-szalagát.

LUGOSI JÓZSEF.

## AZ UTOLSÓ BOBORI LEÁNY.

Irta:

PETELEI ISTVÁN.

(Folytatás.)



A férfiak egy része kinn maradt az udvaron s jártak a szekerek között emelgetve a tengelyeket, bírálgatva a ló-készülékeket, lármázva a kocsisokra; mások be-menne a nagy kongó ebédőbe, s az asszonyok ki a kertbe.

Az asszonyokkal ment Both ur a kiskirály is, nagy leereszkedéssel udvarol a kis nemesek egészséges feleségeiknek, tréfás mondásokat pazarolva rájuk, melyeknek kétértelműségein kaczagni lehet, s megcsipkedve a pirosabbjának orcáját, karját. Ott udvarolt a pesti gavallér Bálinth a szökébbik Pepe kisasszonynak, suttogva válogatott bókokat, s a hársos alatt Dénes sétált végig Both Klárával.

- Két esztendeje nem láttam, Klára.
- Bizonyosan nem is vágyott utánunk.
- Szemrehányás ez Klára?
- Mért lenne az?
- Jól esnék.

is igen dús eredménnyel. Míg ezek a teremben történtek, az utcákat ellepő néptömeg nyugtalanul kiabált fegyver után s csak időnkénti felszólalásoknak sikerült őt lecsendesíteni. A hírlapok már censura nélkül jelentek meg, de a Nemzeti-Ujságon kívül ez egyetlen sem látszik meg, a Morgenröthe pedig épen azt mondja, hogy valami demonstratoról hallott rebesgetést. Oh du liebe Unschuld! A nemzeti ujság a frank National mellett megállhat mai hangulatával s a gyűlde, melynek minden ablakaiból lobogók vannak kitzúvva, az ellenzéki körrel annyira megakart barátkozni, hogy szállásából ennek termeibe ajtókat akart átvágnatni, mit azonban az ellenzékiek nem fogadtak el. Istenem, mily hiuk az ember álmai: a Gyűlde és Nemzeti-Ujság, forradalmi organumok! Mi elfogadjuk egyesülési ajánlatukat, elfogadjuk a felénk nyújtott kezeket, de ha a fogadás, mely most ajkaikon kijő, ha az érzelmet tolmácsoló szalag, mely kebleiken pompáz, ha a biztosítás és örömkifejezés, melylyel megnyerni törekusnek, csak mentalis reservatio mellett történik, csak szín és hazugság, mely a nyíltság leplét vette magára, akkor legyenek ők felelősek az eseményekért, melyek e hon boldogsága ellen történni fognának.

Esti 11 órakor a színházba újra termérdek nép tódult, természetesen fizetés nélkül; „Czakó János lovagját“ adták; minden gázcsó lobogott, több páholy újból nemzeti színekkel ékesített, zászlók tüzetek ki; az egész közönség kokardákat hordott. A város minden része fényárban úszik, a tö-

— Elkényeztették ott, a hol volt, ha leánytól vár bókra.

— Nem bókra: jó szóra barátnémtól.

— Dobálja a czimeket.

— Hát nem is barátném? Hiszen az volt eddig.

A leány lesütötte egy kissé szemhéját s az alól nézett rá kaczer tekintettel; megrántotta a vállát s valamivel csendesebben mondta:

— Miért ne?

Benn a teremben néhány válogatottnak Csete ur adott elé egy wazert, mely csupa dallam. Csete ur csinálta, ki nem olyan büszke arra, hogy polkált játszák a cigányok, mint őseire. Nagy gyémánt gyűrűtől fénylő ujjáival pengeti a gitárt és füttyöl hozzá.

A férfiak begyűlnek az udvarról és zajosan köszöntik a háziasszonyt, egy hangtalan csendes beteges nő.

A pesti gavallér is beérkezik a Pepe kisasszonnyal, oda lejt, kezét csókol és Dénesről szól: — A nagysád képmása ő bölcsességben, kedvességben, a kívül válogatott gyönyör együtt lehetni. Sokat is voltunk együtt, míg Dénes a jogot hallgatta országunk fővárosában.

Cseténé elpirul, a gavallér ismét meghajtja magát, Izsepi pedig hallhatóan mondja: — Elszólja magát a pesti urfi, mert azóta nem volt ő „országunk fővárosában,“ mióta ott tanul Dénes, csak készülődik legfőlebb.

Az urfi lenézi és tovább lejt Pepe Tinkával. Dénes Pepe urral és Benkövel beszél.

— Helyezd el a kutyát Dini, becsüld meg, nagyszerű állat becsületemre.

Benkö megölegeti Dénest.

— Közel vagy a szivemhez, Dinikém. Tegezek, ne bánd. Régebbi legény vagyok náladnál, meg szeretem az ábrázatodat.

— Jól teszed, bátyám. Meglátod becsületes czimbora lesz belőlem — s felcsapnak egymás kezébe.

Both oda vágja Csetének:

meg még most is tolong mindenfelé s eljen-dörgések hatnak szüntelen hozzámig; az őrsereg szolgálattát már teszi s két óránként egymást felváltó csapatok vonulnak keresztül az utcákon; holnap magam is szolgálatra kerülök.

Bécsben Metternich, Apponyi, Lajos és Albert főhercegek lemondottak, roppant lelkesültség és rögtön lecsendesülés követé visszavonulásokat, a sajtószabadság, felelős ministerium s a több kérdések már alirattak; a Pozsonyból felment küldöttség közt levő Kossuth elfogadására 80 ezer polgár ment a gözshöz: a tömeg vállain vitte be városába honunk nagy fiát, ki 10-szer beszélt hozzája lángszavakat; gr. Battyányi Lajos levele szerint a kívánatok megadása kétségen kivüli; gr. Ráday főlovászmesternek neveztetett ki. A vidékről nyugtalanító hírek keríngenek: a népség több helyt feltámadt, adót fizetni, közterhet viselni nem akar; Lengyelországban, Prágában a forradalom kitört; nálunk eddig békésen s igen nagy renddel vívatott ki minden, de az elégtelenség nagy s már ma este lehetett nyilvánításokat hallani, melyek komoly következményeket vonhatnak magok után. Leveleim az események rendkívülisége miatt most — hiszem a szerkesztőség kifogása nélkül — gyakoriabbak lesznek.

CSEH LAJOS. \*)

\*) Csernátany.

— Ne muzsikálj, Lázár. Fizesd a muzsikát, ne csináld. Az illik urhoz.

Csete ur mosolyog, karonfogja a kis királyt s vigan lépdél az ősök képével teleaggatott fal mellett.

— Nézd csak — mondja halkan — azt a képet az ajtó felett. A Kemény Ilona képe, ki szép-  
anyám volt. Mint menyasszonyt rajzolták le. Nézd meg jól, úgy hasonlít a leányodhoz, Klárához, mint-  
ha csak benne elevenednék meg.

— Ismerem a képet. Kemény Klárától, a nagyanyámtól örökölte a leányom azokat a vonásokat. Egy vér, jó tiszta vér foly az ereinkben.

— Jól állana a többi kép közt itt Both Klára is menyasszony-koszorúval a fején. Mit gondolsz?

— Istennél van.

A szolgák felhozzák a vacsorát.

A nagy étterem asztalai fénylettek az ezüsttől, hanem asztalvégre fanyelű kés és villa is került; aranyozott, metszett, drága üvegek között néhány zöldes csorba eseléd-pohár is volt; a kamuka kissé szakadozott és helyenként rozsdás a borpecsétektől. A gyertyatartók nehezek, gazdagok, hanem a világítás szegényes, úgy hogy a nagyterem sötétben volt. A felszolgáló inasokon sujtásos, de megviselt kabátok s kivétel nélkül mindegyiknek cserepes a keze. Némelyikről messze kiértelt a kocsis. Hanem bor: az volt sok és néhány cigány a sarokban.

Nagy zajjal telepedtek le. A nők közé kevés férfi jutott, mert Izsepi kompániát gyűjtött magának asztalvégre, a kikkel kedve szerint ihatik s beszélhet az ember. A pesti gavallér a Pepe leány mellett ült. Kissé hangosan mondá:

— Alig hiszem, hogy itt időzésem alatt ily teljes számban legyen szerencsés együtt láthatni a környék színét.

— Hát meddig ül még köztünk — harsant az Izsepi hangja.

A gavallér úgy tett, mintha nem hallaná.

— Teljes számban vagyunk úgy-e, Csete bátyám?

— Nem, a Boboriak nincsenek itt — kiáltotta Izsepi s a férfi sereg kaczagott.

— Bár lenne itt Bobori Ágnes — mondta Both Klára — együtt tanultunk a zárdában.

Izsepi felkaczagott: a „zárdában“ és sugdosdta, Both ur pedig összehuzott szemöldökkel nézte meg a leányt.

Csete ur igazította a gallérját és zavartan mondá:

— Ők is meg vannak hiva, mint mindig.

— Hogy ne jöjjenek el, mint mindig — tette hozzá Benkő.

Mindenki hallgatott, mintha valami rossz szó mondatott volna. Benkő felkelt a helyéről s Déneshez ment. Rátámaszkodott a székére s sugta:

— Rossz tárgy, Dinikém, rossz tárgy ez a Bobori. Akasztott ember házában kötélről beszélnek.

— Semmi sugdosás, urak — mondta Both ur. Nehányan utána tettek: Ül helyre Benkő.

— Mulattái bátyám, bocsánat. — felelte kissé fojtott hangon Dénes.

— Hát mi a jelszó — csattant fel Benkő s töltöttek.

Dénes megfogta a Benkő karját s komolyan kérdezte:

— Miért nem lehet a Boboriakról itt beszélni?

— Nem ide való tárgy az, Dinikém.

(Folytatása következik.)

## SÜRÜN TEREM . . .

*Forradalomkori dal.*

Sürün terem most a bú virága,  
Búban gazdag a magyar világa,  
Elhagyá őt a szerencse napja,  
Pisla mécsből minden fényét kapja.

Mi a neve a pislogó mécsnek?  
Fény udvara a fejedelmi Bécsnek.  
. . . Veszett volna! nem az a mi fényünk,  
Mécsünk nem más, mint sovány reményünk.

Mi reménye lehet a magyarnak,  
Közepette annyi bőségyarnak?  
Mi reménye lehet a tavasznak,  
Ha virági fagytól, dértől asznak?

Mi reménye? magam is ezt kérdelem,  
Jól felelni rá nem csekély érdem.  
Csak azt tudom, hogy reményünk van még  
S mint a gyertya koporsónál, úgy ég.

Ég a gyertya, nincs ki megkoppantsa,  
Ég reményünk, nincs ki fellobbantsa  
Istent hinni és reménylni egy szó  
S Istent hinni népünk egyre buzgó.

A magyar nép ősi buzgósága  
Szébb jövőnek zölden maradt ága,  
Nem lehet, hogy Isten meg ne szánja,  
S majd kizöldül még a hon virága.

Nem lehet, hogy ügyünk igazsága  
S ellenségünk szarvas gonoszsága  
Isten előtt egyiránt megálljon  
S az kegyelmet, ez bosszút ne lásson.

Nem lehet, hogy Isten megvakuljon  
És ha nem vak, hogy meg ne induljon,  
És ha indul, hogy a gaz világot  
Ne tanítsa tenni igazságot.

Nem lehet, hogy jó mag ki ne keljen,  
Megért vetés aratót ne leljen.  
Szinte látom tömött körben ülnek  
Az aratók s kaszát köszörülnek.

Köszöröld meg o magyar kaszádat!  
Magsajnálja Isten éhes szádát.  
Megtagadták kenyeredet tőled,  
Mint a polyva fatnak majd előtted.

Megkivántad az igazság étkét  
És az osztrák? oda rakta vétkét,  
Megéheztél, nem ehette mérget:  
. . . Nem hagy Isten éhen veszni férget.

Nem! ne félj. Csak köszöröld kaszádat,  
Még szabadnak látandod hazádat,  
S megterem az igazság búzája  
S öröm bora szinte lesz hozzája.

Pisla mécsed, vigyázz, el ne oltasd,  
Világánál napi munkád folytasd.  
Minden jelre éber légy és készen,  
Lesz! . . . bár ki sem tudja, „mikor léssen.“

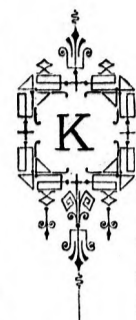
## SZINTE FELÁLDOZTÁKI!

*Angolból.*

SAMI LÁSZLÓNÉ.

III.

(Folytatás.)



Klára halvány volt, de bizalmatlanul nézett mostoha-  
anyjára.

— Különös — mondá — hogy Alwyn ezt egy idegennek mondja el s régi ját-szotársával ne óhajtja tudatni. Bocsásson meg asszonyom, de kételkedni bátorodom abban, hogy ötet helyesen értette.

Klára mindig „asszonyomnak“ czimezte mostoháját, midőn izgatott volt.

— A szegény türelmes leánykák soha sem akarják az ilyen dolgokat elhinni — volt a gúnyos megjegyzés, de a mit mondtam, mégis igaz. És Compton ur, mint igazi jellemes ember, azt tudatta velem, hogy miért tartotta szükségesnek titkát közleni. Attól félt, ne hogy az Eleonora és irántad tanusított ragaszkodását félreértsem. Természetesen ő szives és figyelmes kíván irántatok lenni, de félremagyarázás nélkül. Azt mondá, hogy e tárgyról annak idejében ő maga akar veled beszélni; és én valóban ígéretemet szegem meg, midőn szavait veled közlöm. De nem engedhetem, hogy atyád leánya ily nőietlenül viselje magát, ilyen hibákba essék s annyira sülyedjen, hogy megvetés és nevetség tárgya legyen; ezt nem engedhetem s korai figyelmeztetésemmel ettől kívánlak megmenteni.

— Megkérdem Alwyntól — lihegő Klára. Ez nem igaz. Ő nem ítél el és nem tesz fel rólam ilyen bolondokat, ő tudja, hogy miért örülök visszatértém.

— Igaz, ő tudja, attól félek, hogy nagyon is jól tudja; ma este többször láttam sajnálkozó kifejezéssel nézni reád. Bizonyosan észrevette bolondságodat, arra nézve pedig, hogy ezt megkérded tőle, csak egy okot képzelhet. Ilyen kérdéseket csak szerelemföltő leányok intézhetnek, mások nem. Klára, légy óvatos, ne engedd, hogy Alwyn tolakodónak tartson.

— Eleonora megkérdte tőle — mondá a leány, igyekezve szokott daczos modorát felvenni. Asszonyom, Eleonorát is a szerelemföltő leányok sorába számítja?

— Eleonora tréfából kérdezte és mindnyájunk előtt a pillanat hatása alatt. Ez nagyon különbözik a komoly kérdéstől. Klára, legforróbb kívánságom, vajha a leányom tökéletesen illedelmes, szerény modorát el-sajátíthatnád.

— Rendkívül sajnálnám, ha hozzá hasonlítanék — volt a keserű válasz. Asszonyom, én semmiben sem akarok leányához hasonlítani. Gyűlölném magamat, ha szivemben az ő tulajdonságainak bár a csirái megvolnának.

Nugente asszony bámulva emelé fel karjait s szemeit. Aztán türelmet színelve, folytatá:

— Klára, egy ígéretet kell tőled megnyernem, mely nélkül nem engedhetem meg azt a szabad közlekedést Compton urral, melyet e körülmények között talán hajlandó vagy tőle megvárni. Kívánom, sőt kövételem, hogy magadviselete oly tartózkodó legyen, a mennyire könnyelmű természeted azt megengedi. Továbbá azt a körülményt, hogy titkát veled tudattam, semmi szín alatt sem szabad értésére adnod. Egyedül csak e feltételek mellett engedhetem meg, hogy az a korlátlan bizalmas barátság, mely úgy látszik, gyermekkorod óta veled nőtt és erősödött — folytatódjék.

Klára néhány percig hallgatott és gondolkodott. Sok mindent számba kellett venni és megfontolni, mielőtt határozatát kimondta. Ámbár úgyszólván még csak gyermek leányka volt, de elég belátása volt arra nézve, hogy e tárgyban mostoháját gyanúsítsa. Ez asz-

szonyság modorában több komolyság volt, minthogy önzéstelenséget lehetett volna feltenni róla. Azt is tudta, hogy Nugente asszony minden ravaszúságra s alatomosságra képes s célja eléréséért semmitől sem retten vissza, azonban, ha mostani parancsának ellenszegül, lehetetlenség álnokságának határát megmérni vagy a hatalmával való visszaélést kiszámítani.

Klárát szívének természetes ösztöne is segítette egy kissé. Érezte, hogy a mondottakban a lehetőségnek és az igazságnak is van némi árnyéka. Miért ne szerethetné Alwyn azt a szép, bátor leányt, ki élete megmentésével eléggé bebizonyította szerelmét? S ha ő most legbensőbb titka után tudakozódik, nem úgy látszanék-e az, mintha önkényes bizalmát nem tudná bevárni?

Ez a gondolat elég volt. Elhatározása megtörtént.

— Igérem, hogy nem fogom megmondani Alwynnek a velem közlött tárgyat — mondá nyugodtan. Magamviseletére pedig kikérem azt a jogot, hogy gyermekkorom játszótársa, fogadott testvérem, szüleimnek barátja és szeretett gyámfia iránt úgy viseljem magam, a hogy nekem tetszik.

S a leány büszkén fordult el, bár szemeiben könyvek csillogtak s alig tudta a sirást visszatartani. Már most magadra hagylak, de figyelmeztetek — mondá csipős hangon az asszony — hogy ha a Compton ur barátságát és jó véleményét meg akarod nyerni, másképen viseld magadat, mint eddig tevéd. A mit ma láttam, az szégyennel s bosszúsággal töltött el.

S lámpáját felvéve, kiment a szobából; Klára pedig megrázkodott, mintha csipős keleti szél fújt volna rajta keresztül. Fázva, reszketve huzódott az ágyába, azzal a reményt vesztett kétségbeeséssel, mint a ki nem bánja, ha alvása az örök álomba menne át. Az alig tizenhét éves leánynak nagyon terhes volt az élet s a sir nyugalmával szívesen váltotta volna azt fel.

(Folytatása következik.)

## NŐK A FORRADALOMBAN.

Irta:

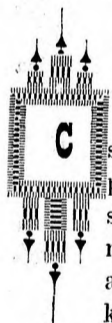
MICHELET.

Fordította:

TUSSAI GÁBOR.

(Folytatás.)

Condorcet asszony és szalonja.



saknem a Tuileriákkal szemben a tulsó parton, a Flore-pavillon és Lambelle asszony királyparti szalonja közelében volt még egy másik szalon, melyet egy kortárs a köztársaság tüzhelyének nevezett. Ott lakott Condorcet.

A tudományos akadémia kitűnő titkáranak európai szalonja csakugyan oda látta seregleni a világ minden részéből azon kor republikánus gondolkozóit. Ott érlelődött, nyert testet és alakot az eszme. A mi a kezdeményezést és első gondolatot illeti, az 89 óta a Camille Desmoulinsé volt. Az első nyilvános kikiáltást pedig Bonville és a Cordelier-k tették 91. júniusban.

Az akadémia titkára, d'Alembert utóda, Voltaire utolsó barátja és Turgot jó embere: Condorcet volt a nagy 18-ik század utolsó bölcsésze, ki mindegyik társát túlélte, hogy eszméik gyakorlati megvalósítását lássa. Szalonja természetes központja volt a gondolkozó Európának. Minden nemzet és tudomány otthonát lelte ott. Jeles külföldiek, miután az elméletet Franciaországtól megkapták, oda mentek, hogy gyakorlati alkalmazását is megtanul-

ják. Ilyenek voltak: az amerikai Payne Tamás, az angol Williams, a skót Mackintosh, a genfi Dumont, a német Cloutz Anacharsis. Ez utóbbi semmi összeköttetésben se volt egy ily szalonnal, de azért 91-ben mindegyik oda járt. Állandóan ott volt egy szögletben, a benső barát: a beteg és szomorú Cabanis orvos, ki ide hozta át a gyöngéd, mély vonzalmat, mit Mirabeau iránt érzett.

E kitűnő gondolkozók fölött lebegett Condorcet asszony szűzi alakja, melyet Rafaél a Metafizika mintájául választhatott volna. Egész fénysugár volt ő; tekintete alatt minden megvilágosodott, megtisztult. Apáca volt s még most is kevésbé látszott férjes nőnek, mint előkelő kisasszonynak. Akkor huszonhét éves volt (huszonkét évvel fiatalabb férjénél.) Megirta leveleit a rokonszenvről, ezeket a finom és gyöngéd elemzéseket, melyekben a tartózkodás fátyla alatt gyakran megérzik az ifju szív bánata, mely nélkülöz valamit. Téves fölfogás volt, hogy ő kitüntetésekre az udvar kegyeire áhitozik s hogy harag ragadta a forradalomba. Jellemétől mi sem állt távolabb.

Még kevésbé valószínű, mit hasonlóan róla mondtak: hogy mielőtt Condorcethez nőül ment, megvallotta volna, hogy szíve nem szabad; szeretett, de reménytelenül. A bölcs atyai jóssággal fogadta volna e vallomást; tisztelte érzelmeit. Ugyanezen forrás szerint, két évig úgy éltek, mint két szellem. Csak 89 júliusának szép napjaiban látta meg Condorcet asszony mindazt a szenvedélyt, mi e külsőleg hideg férfiuban van; ekkor szeretni kezdte a nagy polgárt, azt a gyöngéd és mély lelket, mely az emberi nem szebb jövőjén, mint saját boldogságán ábrándozott. Úgy találta, hogy e nagy eszme, e szép óhajlás egészen megfiatalította. Egyetlen gyermekük a Bastille bevételé után kilencz óra született 90. ápril havában.

Az akkor 49 éves Condorcet csakugyan fiatalnak érzé magát e nagy események hatása alatt; új életet kezdett, most harmadszor. Előbb volt számtudós d'Alemberttel, kritikus Voltairral és most a politika tengerére bocsátá hajóját. Sokat álmodozott a haladásról; most már meg is valósítja azt, vagy legalább arra törekszik. Egész élete figyelemre méltó szövetség volt, egymással ritkán egyesülő két tehetség: a szilárd ész s a jövőbe vetett végtelen hit között. Szigorú levén még Voltaire iránt is, midőn ezt igazságtalannak találta; s barátságban állván az Oeconomistákkal is a nélkül, hogy vakon hitt volna nekik: hasonló függetlenséget tanusított a Girondistákkal szemben is. Ma is csodálattal olvassák védíratát Páris érdekében a vidék elítéltelei ellen, miket a Girondiak képviseltek.

E nagy szellem mindig éber és a maga ura volt. Ajtója mindig nyitva volt, bármily elvoat munkán dolgozott is. Szalonban, tömeg között is mindig gondolkozott; soha se szeretett szórakozást. Keveset beszélt, mindent értett és fölhasznált; soha se feledett el semmit. Minden specialista még magánál is nagyobb specialistának találta mindenben. A nők nagyon elsodálkoztak, látva, hogy még az ok divatjuk történetét is tudja, még pedig nagyon régi időtől fogva és részletesen. Hidegnek látszott, soha se nyílt meg. Barátai csak a nagy készségről ismerték barátságát, melylyel nekik titkon szolgálni igyekezett. „Tüzkadó hegy ő a hó alatt“, mondá d'Alembert. Azt mondják, fiatal korában szeretett reménytelenül, miért majd hogy öngyilkos nem lett. Most pedig idős és érett volt ugyan, de azért alapjában véve nem kevésbé heves s Zsófia iránt végtelen, erős szerelmet érzett, mely annál nagyobb, mentől későbbi s mélyebb az életnél, melyet nem lehet kikutatni. Zsófi nagyon is méltó

volt erre. Nem is említve a kor férfainak általános elismerését, egy nagy, nemes tettet hozok fel. Mikor a szerencsétlen Condorcet, vadállathoz méltó kinok közt, kevés biztonságot nyújtó menedékhelyén, szívet a jelen fölött való gondolatok közt marcangolta s apológiáját írta, mely politikai végrendelete volt: neje azt tanácsolta neki, hogy hagyja abban a hiábavaló öröklődést, bizza emlékét nyugodtan a jövőre s írja meg nyugodtan Az emberi szellem haladásának képét. Meghallgatta s megírta azt a nemes könyvet, melyben a tudomány végtelen, a szerelem nem ismer határt s a szellem egészen föllelkesül. S halála közeledtével a legmeghatóbb álommal vigasztalta magát: hogy a tudományok előhaladásával eltörölhetik a halált!

Nemes kor! S mily méltók voltak e nők a szerelemre s arra, hogy a férfiak által a hazával, erénnyel, sőt az eszménnyel is összezavartassanak! . . . Ki ne emlékeznék még arra a szomorú reggelire, mikor Camille Desmoulinst kérték, hogy szüntesse meg a Vieux Cordelier lapot s halassa el kérését a megkegyelmezési bizottsághoz? Lucileja, mint hitves és anya egészen megfelekedett magáról s karját nyaka köré fonva, fölkiáltott: „Hagyják őt, hadd kövessen sorsát!“

Igy tehát épők voltak azok, kik dicsőségesen feláldozták a házas életet, szerelmet s a halál előtt fölemelve a férfi csüggedt homlokát, életet öntöttek belé s a halhatatlanságba vezeték . . .

Ők is ott lesznek örökre. A később következő férfi nemzedék mindig sajnálni fogja, hogy nem látta e hősi, szép nőket. Szíveink legnemesebb álmai s az örök szerelem példányképei maradtak ők!

E tragikus sorsnak megvolt árnyéka a Condorcet vonásaiban és kifejezéseiben. Félénk tartózkodása mellett (minden tudós ilyen, ki magánosan él az emberek között) bizonyos szomorúság, türelem, lemondás volt rajta észrevehető. Arcza különben szép vala. Szemei nemesek, szelidek, komoly eszménységgel elteltek, mintha a jövő mélyeibe tekintettek volna. Holott széles homloka úgy nézett ki, mintha a mult megmérhetlen raktára és teljartalmu kincstára volna.

El kell ismernünk, hogy maga az ember tartalmasabb volt, mint erős. Látszott száján, mely kissé lágy, gyöngé és lehajló vala. Az általánosság, mely minden tárgyra szétszórja az eszet, a lankadásnak is oka. Vegyük ezekhez, hogy élete a 18-ik században folyt le s ő vállain hordozta e kor terheit. Kiállta minden vitáját, nagyságát és kicsinységét. Végzetesen egyesítette magában ellentéteit. Egy jezsuita püspöknek unokája, részben ennek nevelése, La Rochefoucauldnek is védenceze. S bár szegény, azért nemes és czimes volt: de Condorcet márquis. Születés, állás, összeköttetések és sok egyéb a régi uralomhoz fűltek. Háza, szalonja, neje is merő ellentétekből állottak.

Condorcet asszony, született Grouchy leány, kezdetben apáczanő, később Rousseau és a forradalom lelkes növendéke alig hagyja el félig egyházi állását, egy szalon vezetését veszi át, mely a szabad gondolkozók központja volt. Úgy nézett ki, mintha a bölcsészet nemes papnője lett volna.

Az 1791. júniusi válság elhatározó volt Condorcetre nézve; ez nyilatkozásra kényszerítette. Választania kellett összeköttetései, multja és eszméi között. A mi az érdekeket illeti, azok nem jöttek tekintetbe ily ember előtt. Csak egy dolog iránt volt érzékeny; t. i. ha a köztársaság ellőről minden régi megszokott nagyságot s a természetes fen-sőbbiséget emeli ezek helyébe: attól tartott, hogy ekkor az ő Zsófia királynő lesz.

La Rochefoucauld benső barátja lelkifurdalás

nélkül ellensúlyozta a Condorcet köztársasági elvét is ép úgy, mint La Fayette-tette. Azt hitte, jó fogást tesz a szerény tudóssal, szelid és félénk emberrel, kit különben az ő családja pártfogolt volt. S már azt is terjesztették, hogy Condorcet a Sieyés királpárti elveit osztja. Így kompromittálták egyfelől, míg a tulsó oldalon azzal akarták kísértetbe hozni, hogy kilátásba helyezték részére a Dauphin kormányzóságát.

Valószínűleg e szállongó hírek határozták el, hogy korábban nyilatkozzék, mint szándéka volt. Jul. 1-én jelentette a *Bouche-de-fer* hasábjain, hogy a társadalmi körben a köztársaságról akar beszélni. Várt 12-ig s csak bizonyos tartózkodással beszélt. Szellemes beszédében czáfolt több tartatlan érvet, mit a köztársaság ellen felhoztak s hozzá tette e szavakat, mik nagy csodalkozást keltek: „Ha mindazáltal a nép nem hi össze egy nemzetgyűlést, mely a trón megtartása fölött nyilatkozzék; ha az örökösödés néhány évig kétféle nemzetgyűlés közt él tovább: ez esetben a királyság nem áll feltétlen ellentétben a polgárok jogaival...” Czélt a kormányzóságáról elterjedt hírekre is s azt mondta, hogy ez esetben megtanítaná a Dauphinet arra, hogyan lehet nélkülözni a trónt.

(Vége következik.)

## BUDAPESTILEVELEK.

### II.

Márcz. 11. 1884.

Politikáról ne irjak, figyelmeztete a tisztelt szerkesztő ur. Jó, köszönöm. Hát a névtelen hősökről lehet-e? Eugedjen ön egy kis visszaemlékezést e napra, midőn az 35 év előtt virradt rám és a kedves kis Erdélyre.

Márcz. 11. 1849-ben! Mily édes nekem ma is ama dicső napra gondolnom Szeben bevétel napjára, az osztrák-szász-oláh cselszövény eltiprására! Segesváron volt Bem és hős tábora. „Körül fogva mindenfelől — irák a szebeni lapok. Törbe jutott a ravasz lengyel. Maros-Vásárhely felől nem vártak segítyt s munitiot, Székelyföld népe kifogyott, földje nem forr többé honvédet, Fogaras felé nincs menekülése, Szebenből báró Puchner 20,000 emberrel jön rá. Most eltiporja a császári haderő tulsulya, most vagy soha!”

Ezt olvastuk Segesvárott márczius 9-én, ezt susogták a szászok, ezt remélték az oláhok, még a mi táborunkban is voltak a mesék és haljóslatok hívei. Midőn ránk szállott az éj s sűrű fekete felhői behorították a völgyet, száz faklya és száz lámpa gyult föl, védszanczuk ásására; a honvédek egy része Fogaras felé örállásra küldetett, utasítva, hogy messze, messze terjeszszék ki czirkálásukat; Maros-Vásárhely és Székely-Keresztur felé kis csapatok szállingóztak ki örjáratra, a város Nagy-Szeben felőli végén hosszú, mély sáncz épült már éjfelre, az öreg ágyukkal rakta meg, a gyalogságot beleállította. Szikrázott, ropogott a faklyaláng, nyüzsgött-mozgott a honvéd népség. Az ágyuk kiszegzegeve, a kanóc égett... Mi lesz mindebből? Mit akar az öreg ur? — kérdezte ezer száj, de felelni mást nem tudtak, minthogy hosszason szándékszik itt maradni az öreg Bem apó, vagy valami hadi fortélyon törí a fejét.

A város népe kijött bámolni, elment a Fogaras felőli oldalra. Szeben felé ily iszonyu erőfeszítés, tul tökéletes védtelen állapot! Barátaink, a szá-

szok közt akadtak hívek, a kik ezt br. Puchnernek hírül megvitték. Ő már közeledett Erzsébetváros felől, hogy minket Segesváron, mint sas-fészken ülő anya-madarat, fegyvere erejével agyon nyomjon.

A huszárság előrsre azon rendelettel vonult ki, hogy az ellenség első megpillantására visszavonuljon. A sánczokon elől végig óriási tábori-tüzeket gyújtott Bem, melyek fénye s füstje magasan csapott ég felé, messze előre vetette világát a közeledő császári hadsereg felé. A fővezér átlátta, hogy kémjei jelentése igaz, Bem itt vár csatát, ágyutelepeit kétségbeesett harcra itt állította fel... „Meg kell öt kerülnünk — lön a haditanács határozata. Át kell mennünk a Fogaras felőli vonalra s ott, a város védtelen pontján, törnünk rá a bárgyu ellenségre...”

S úgy lön. Br. Puchner a küküllő-völgytől járatlan helyeken, úttalan úton átment, Bem portyázó huszársága nyomán kísérté s a mint annyira elhaladt, hogy visszatérése már lehetetlen volt, Bem kiadta a parancsot. Egy kis dandár ott marad Segesváron, hogy a nép figyelmét a főseregtől elvezesse, másnap, mint hátvéd, Medgyesre vonul vissza, ott, ha ellenséget lát, csatát áll s védi Bemnek Szeben felé irányult útját, s mikor a szász főváros be lesz véve, maga is utána megy s további hadi működésre a fősereggel egyesül.

E dandár márczius 10-én Medgyesre szállott, 11-én a Segesvárról utána nyomuló br. Heydtével diadalmasan megütközött s még azon este Bem serge orosz, osztrákot összetörve, sánczokat és pallissadákat rohammal megviva, teshalmokon s vértócsákon át, Nagy-Szebennek urává lett. Dandárunk is utána sietett, résztvenni a diadal örömmámorában...

Ez volt br. Puchner ama híres Flankenbewegungja, a melylyel megsemmisített hadserge élén Erdélyből ki, Oláhországba huzódott. Ekkor énekeltek a Kosszuth huszárok:

Három alma, meg egy fél,  
Szalad Puchner, mint a szél...

Újulj meg lelkemben emlékezet ragyogó világa! Ti dicsőséges napok! horisátok be varázsolatokkal a hanyatló életkor komorságát s aranyozzátok meg a jelen sokszor bús képét. Nekem édes ránk visszaemlékezni s boldogító elgondolnom, hogy hazánk szabadsága védelmében én is társatok valék, ti névtelen hősök! oldalotok mellett harczoltam én is — a legkisebb — lelkes vezéreink: Kis Sándor, Mikes Kelemen, gróf Bethlen Gergely, Makrai László s te, a hősök leghősebbike: öreg Bem apó! Ti igazán félistenek!

De igen messze tértem ki, hisz én a mi fecskéinkről akartam most írni.

Igen, szives olvasó! a mi fecskéinkről. Nem azokról, melyek csak a nyarat tölik nálunk s télire Afrika meleg éghajlata alá távoznak, a melyekről a nagy-enyedi híres egyházszónok és tanár, Hegedüs Sámuel 1830-ban ama szép költeményét írta, melynek egyik hangulatos versszaka ez:

Hogy elmentél Egyiptomba,  
Varsó vala nagy ostromba.  
Vesztének a hív lengyelek...  
Kedves fecském! köszöntelek.

Azon fecskéinkről írok, melyek a telet zárt kikötőikben, téli szállás-helyökben, a nyarat fejedelmi Dunánk vizén töltik — hajóinkról.

Valami nagyszerű, élvezetes látmány ez, főleg hegylakosnak, minő én is vagyok, midőn alig uszott el az utolsó jégdarab, sőt tán még el sem hagyá hazánk határait, már a helyeli közlekedő kis hajók — propellerek — 5—6 pontjáról a partoknak czikczákosan át meg átszeldesik a Duna hullámain s a

szépen öltözött uri közönség megékesíti az indóháznak addig elhagyatott, néma környékét. Ah, kedves közeledő tavasz! Mily nyájas vendége vagy te a fővárosnak! Hölgyek és ifjak köszöntik egymást, sűrűn jó és megy át és vissza a fürge világ. Megélenkülnek a corso és Dunapart mindkét oldaláról. Tisztán ragyog alá a Gellért felől a vöröfényes nap. Oh, minő delejes vonzása a te sugáridnak! Mint siet ki szobájából minden, fényes eget látni, tiszta léget szívni. A propellerek vizre kelése nyitánya a titkos, édes találkozások költészetének is. A pesti delnök a budai, ezek a pesti oldalon keresnek és találnak szórakozást: a kávéházakban, kioszkokban, fürdőekben. Megesik, hogy a férj nejével, a nő férjcskéjével ott találkozik, a hol egészen mást keresett és remélt. „Ah, édesem, aranyosom, tubiczám! S te itt — megszólítja nyájas megdöbbenéssel az egyik. Igen, kedvesem, gilizem, egyetlenem! én itt vagyok. S te is? Örvendek... Na együtt megyünk haza, úgy-e lelkem...” Hajóra ülnek s remélt kedveseik helyett együtt libegnek s himbálodznak a kis hajó közönyös ölében, míg a parton kiszállva, csalva és csalódva ott-honukba érnek.

A gőzösök s szállító nagy hajók csakhamar megjelennek a propellerek után. Ez bizonyos jele, hogy a télnek vége, a tavasz közeledik. Gyönyörű ilyenkor a Dunán egy derűs napon végig nézni. A Margit-hidtól le a kelenföldi vasuti hidig mindkét part hosszában 20—40 gőzös, 100—200 vasuti hajó, személy- és teherszállításra, némelyiknek két, nagy részének egy kéménye magasan okádja ki a füstöt, czifrára festett oldalai messze fehérlenek, a hajó orrán Neptun vagy más kifaragott, kifestett vízi szörny vagy isten-alak, a vitorlák vásznát fodritva lengeti a szél, az árbocok kevélyen emelkednek ég felé, diszes folyosókon vezényel a hajóskapitány s a közönség kíváncsian néz le a tova sikló hajó-fedélzetről a habokra, a szelentyű élesen sipol, ha közeledik, a jelző zászlót lengetik, mikor a parthoz közelednek, bömböl a nagy hajó-jelző s tudtul adja, hogy mindjárt állomáson lesznek. Festői, mikor a vezető gőzös kanyarodni kezd part felé s a 3—4—6 vasuti hajó utána farol s parthosszában valamennyi megállapodik.

Az utazó-gőzösökről rohan ki a tarka utas sereg, a világ minden népe közül egy-kettő, a szállítókról a matrózok s hajós-legények megkezdik a leterhelést, a konyha tüze fölgyul, egész családok telepednek ki a hajó-fedélzetre. Van örvendezés, vigság, zsibaj és igazi hajós-élet! A nyugalom egy napja nekik évekkel fölér.

Ezek a hajók közvetítői nyugat civilizáció-jának Magyarország és a külföld között. Ezek szállítják ki szép országunk sok száz milliónyi nyers-termékét s állatproductioját és hozzák vissza feldolgozva milliárd értékben gyarapodottan. Itt van Budapesten a magyar kereskedelem gőczpontja. Ide központosítják a vasutak az árukat s innen szállítják tovább a Duna hátán.

Nagyszerű kép ez, a mi itt a néző elé tárul. Két parthosszában a lerakó helyek, tele áruval: hordók, ládák, zsákok, kötegek, csomagok s ezernyi ezer czikk. Száz meg száz dolgozó kéz, vállalkozó sensal, kereskedelmi főnök. Mind mozgásban, mindenik jó, megy, rak fel s vesz le. Az elevatorok iszonyu mázsaterheket kapnak fel a földről, megforgatják s a rakodó hajó nyílása fölé viszik, mint a szél a pelyhet.

És e hajók hozzák be nekünk nyugat és kelet fényüzési czikkeit, divatáruit, a száz és iny milliókra menő csiklandoztató szereit, a civilizáció büneivel együtt.

Ez a fővárosi kereskedelmi élet egyik legérdekesebb képe. Ezt az élvezetet hozzák meg nekünk a mi fecskénk.

Még egyet a főváros közéletéből megemlítek.

A két város egyesítése halhatatlan érdeme a hatvanas évek kormányának. Épen a mily visszahatást keltett eleinte, oly áldásos következményű ma. Buda egy patrifikált német holt tetem volt a magyar főváros vidor, élő, üde testén. Mumia, minők az egyiptomi katakombákban találtak. Német szó, német írás, német szellem, német érzület egyik végétől a másikig. Modora, öltözete, szokásai, háztartása sorában. Nem akart mozdulni. Aludt. Nem tudott haladni, mozdulatlanul állott, mint kőbálvány. Nem tudott a hazáról, nem érzett a nemzettel. Nem olvasott magyarul, még iskolái is németek voltak.

Az egyesülés megmozdította. Ébredés. Az iskolák szívébe más érzést, ereikbe más vért visznek a kisdetek szeretetének csatornáján. Pest hatalmasan hat Budára. Ifjítja, irányozza, példájával lelkesíti. Már sokan beszélnek magyarul. A szellem javul, az érzület kezd átalakulni. Az él magyar, áll Buda még! kedvező értelmezést nyer pár évtized alatt.

Remélem, tisztelt szerkesztő ur, e levelemben nem volt politika, de azért unalmas lehetett, nemde? Bocsánatot kér érte

JAKAB ELEK.

## KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvártt, 1884. márczius 15.

— **IMOGÉN.** Mert valódi Imogén volt. Shakespeare költészetének bőség szarujából kiömlő virágok összes illatát elővárásló eme mély, gazdag és mégis játszi tude; a halál komolyságáig szerető és a tréfas enyvelés játékáig ártatlan, a bűn homályán átsugárzó, mint ködön átragyogó arany kedély; félnék és vakmerő; a percz mámorában önfeléd és a rásúlyosodó csapás egész súlyát az összerokkadásig átérző Imogén Jászai játékában testet öltött. Képzelmnek merész volt, valóságának légszerű, ábrándnak életteljes, azaz Imogén, melyet Shakespeare megalkotott és Jászai játékában a merészség felfoghatóvá, a légszerűség láthatóvá, az életteljesség finom árnynyá változott. Ki látta Posthumus két rendbeli (örvendetes és vészteljes) lelkének hatása alatt a kedélymozgalom ama sajátos, könnyed átsapását a kitörő és a beszédesség árjával áradozó jókedvből a megfojtó, a hangtalanság átkával elnémitő halálos borzadályba: az élet végleteinek egy pillanat alatt való egybetalálkozása által, mely törekvés egy gyenge nő szívében történik meg: bizonyosan egész valójában meg lón hatva Jászai. Minden ízben Imogén volt. A közönség tapsairól, a bokrétaírók, versesőről szólnunk egy Jászai jutalomjátéka alkalmával feleslegesnek tartjuk

— **A MÁRCZIUS 15-IKI ÜNNEPÉLY PROGRAMJA:** 1. Nyitány, előadja Salamon János zenekara. 2. Hymnus, énekli a polgári dalegylet. 3. Emlékbeszéd, tartja Szász Gerő. 4. Rákóczy dal, énekli a kolozsvári dalkör. 5. Felolvasás, tartja De Gerando Antonina. 6. Marseillaise, énekli a kolozsvári dalkör. 7. Népdalok, Splényiné Blaha Lujzával, kiséri Schwarcz énektanár Budapestről. 8. Szavaltat, Hubay Aranka k. a. által. 9. Zongorajáték, Groisz Helén k. a. által. 10. Szavaltat, Zilahi Gyula ur által. 11. Szózat, énekli a polgári dalegylet. 12. Induló.

— **SZINHÁZUNKBAN** f. hó 13 án oly hosszú, de azért nem sajnált hallgatás után, ismét felzendült a pajzán operette könnyed zenéje. Váradi Miklós választá jutalmául Lococq „Nap és Hold“ című ismert operettejét. Az estének érdekességet adott az is, hogy a jutalmazandó iránti szívességből Könczöl Etel asszony és Lorándi Tivadar, a vidék egyik nem kis tehetségű színésze szintén közreműködtek. Az előadásról nincs

mit szólnunk; nem lévén operette-társulatunk, az ily előadás úgyszólván csakis színházi különlegességek tekinthető. Különböző közönségünk jó izlésére mutat, hogy míg az „Ember tragédiá“-ját vagy hatszor adták zsufoolt ház előtt, ez estén félig-meddig üres ház kongta vissza az operette tres, léha zenéjét.

— **AZ AKADÉMIA EGYIK VETERÁNJA, AZ ORSZÁG EGY NAGY TUDÓSA:** Lugosy József meghalt. Ő a debreczeni főiskola nyugalmazott tanára és könyvtárnoka volt. Levelező tagnak 1841. szept. 3-dikán, rendesnek 1858. decz. 15-én választották meg. Szatmármegyében született, 1812 decz. 3-án Ávas-Ujváron, hol atyja ref. lelkész és egyház-senior volt. A debreczeni főiskolában a serdülő fiu hamar kitért vasszorgalmával, erős eszével, nyelvtanulási képességével. Magán buzgalomból tanulta meg a germán és román nyelveket, az arabot és persát s Körsi Csoma Sándor támogatásával a tibetit is, a magyar rokonság nyelvészeti kutatása végett. Korán írt arab nyelvtant, melyet azonban nem tartott kiadásra valónak. A negyvenes évek elején pár évig Németországban utazott. Haza térve, Szatmárra lelkésznek s csakhamar M.-Szigetre tanárnak választák meg. Ő volt az első, ki rendes tantárgyként adta elő a magyar irodalmat. A debreczeni főiskola tanára 1845-től 1866-ig volt. Az első magyar kormány 1848-ban egyetemi könyvtárnoknak nevezte ki, de állását nem foglalta el soha. Debreczeni tanszékén elébb a német nyelvet s irodalmat, utóbb a mértant és természetrajzot adta elő. Midőn 1866-ban szélhűdés érte, falura vonult, de később megint visszavért tanszékére, melyen azonban már csak rövid ideig működhetett. Vagyonát egy nagy könyvtár szerzésére költö s tömérdek jegyzeteket csinált. Ezek azonban elvesztek. Huszonöt év óta dolgozott „Magyar csillagászat“-át nem fejezhette be; de annál teljesebb volt tanári működése. A keleti nyelveknek szerzett proselitát Sziládi Áron, Fiók az ő tanítványai. Áldott legyen emlékezete.

— **LUGOSI JÓZSEFTŐL** hoz mai számunk egy hangulatteljes költeményt. Lugosi a harminczas években már írt az Atheneumban. Érdekes megjegyeznünk, hogy Kölcsey haláláról, melynek híre egy magán jegyzése szerint 1838. aug. 31 én vette, szép költeményt írt, de a censura közbeavatkozása miatt e költemény csak szept. 20-án jelenhetett meg. Ekkor is a címe: Kölcsey helyett A szenvedő hamvá-ban nyugodott meg az éles szemű censor. A jelgélű vett idézet Foxtól: „Ily férfit veszteni! ilyen időkben! Ily váratlanul sérté a censort és meghagyá, hogy csak az eredeti angolban közölheti, így jelent meg az angol motto. Igazán milyen idők. Hát nem volt-e szükség márczius 15-re?

— **KERTÉSZ GYÖRGY** 1848—49-iki honvéd százados, Kolozsmegye főszámvevője f. hó 11-én esi 11 órakor agyszélhűdés következtében 62 éves korában elhunyt. Temetése közrészvét mellett, csütörtökön ment végbe. Béke hamvaira í

— **JÓKAI MÓRNÁK** lapunkban megjelent kedves beszélyét a „Fővárosi Lapok“ a szerző beleegyezésével egész terjedelmében átveszi azon kijelentéssel, hogy e tényével eddigi szokásától eltér azon elismerő vélemény következtében, melyet lapunkról táplál, mint azt külön cikben ki is fejezi.

— **BRASSAI SÁMUEL** bámulatos szellemi rugékonyságának kritikai elme-élelének egyik legszebb terméke azon elmefuttatás, melyet a muzeum-egylet nyelv- és bölcsészettudományi szakosztályának f. hó 8 án tartott ülésében olvassott föl Nyelv és irodalom címe alatt. Szarvas Gábornak Nyelvhibák és teendőink cz. értekezését veszi bírálat alá és kezdve annak címén, melyet a Sprachfehler lefordításának tekint, sok elmés megjegyzéssel vitatja meg hol dicsérve, hol kifogásolva állításait. Szarvas Gábor lelkes fölhívására a nyelv megmentés érdekében köteendő szövetségre parolát ad veterán tudósunk, de előbb megköveteli a következetességet és ugyancsak ráolvas Szarvasra a képez szóval való helytelen élés miatt. Ezután a szakosztály Finály Henrihnek egy a középkori és allatin-ság glossariuma iránt tett indítványát vitatta meg, de a végleges döntést későbbi ülésre halasztá.

— **A TERENTES,** Haydu nagyszerű oratoriumának előadása biztosítottnak tekinthető, miután Dr. Vályi Gábor egyetemi tanár szíves volt Rafaél énekrészét elvállalni. E ritka szépségű hang Kolozsvár egyik legértékesebb művészi erejét jelenti.

— **SÁMI LÁSZLÓNAK,** Kolozsvár ez általános tiszteletben részesült alakjának siremléke iránt a szerződés Lorencz Ferencz helybeli vállalkozóval megkötö-

tett. A siremlék, mely egy gulából fog állani Sáminak carrarai-márványból kivésett mellomborképével, f. év október 23-ára, Sámi halálának harmadéves évfordulójára készül el.

— **A PETŐFI TÁRSASÁG** vasárnap délelőtt Komócsy József elnöke alatt felolvasó ülést tartott az akadémia heti ülés termében. Az ülés megnyitása után Szana Tamás titkár jelentette, hogy Török Lajos a társaság erekleje szekrénye számára megküldte Petőfi-nek egyik legrégebb kéziratát, melyet a nagy költő Körös Gyula barátjának emlékkönyvébe írt. Ezután bejelentette, hogy a kassai társalgó egylet 100 frttal a társaság alapítói sorába lépett. Az első felolvasást: „Az antik komédia néhány jelleméről“ dr. Krausz Jakab vendégtől Névy László olvasta fel a közönség élénk tetszése között. Utána Komócsy József szavalt el Szabó Sándor vendég „Nagy Mózes“ című költeményét s végül P. Szatmáry Károly olvasta fel „Egy újkori Tell Vilmos“ című elbeszélését. Bodnár Zsigmondnak „A költő modellje“ című rajza, mely szintén a programmon volt, elmaradt.

— **AZ ARANY-SZOBORBIZ OTTSÁG** teljes ülést tartott az akadémia egyik földszinti termében, Pauler Tivadar miniszter elnöke alatt. A tagok közül jelen voltak: Ipolyi püspök, Hunfalvy Pál, Szász Károly, Zichy Antal, Tóth Lőrincz, gr. Széchenyi Béla, Gerlőczy Károly, Hesznlmann Imre, Keleti Gusztáv, Vadnay Károly, Beöthy Zsolt jegyző. A tárgya a szűkebb bizottság javaslatainak tárgyalása volt. De nem haladtak tovább az első pontnál, sőt azt sem végezheték el. Ez az első pont a szobor helyének kérdése. A szűkebb bizottság a nemzeti muzeum homlokzata előtt a kertrész középpontját ajánlotta. Ez ellen br. Liphay Béla és Ipolyi püspök felszóltak; de a mely pontokat Liphay báró ajánlott (barátok tere, budai várbaráz előtti liget, gyárutczai sétány eleje, a muzeumkert vagy Erzsébet-tér egy oldalpontja), nem találták jobbnak a nemzeti muzeum kijelölt helyénél. Nyomósnak tarták azonban az Ipolyi püspök abbeli aggodalmát, hogy a muzeum elé állítandó szoborhoz bajos jó néző pontot találni s a széles lépcsőzet és oszloporsó hátere is hátrányosan hathat. Ennek megvizsgálására, helyszíni szemlére, szűkebb bizottságot küldtek ki, melynek tagjai: Pulszky Ferencz, gr. Széchenyi Béla, Hesznlmann Imre és Keleti Gusztáv. Csak ha e bizottság beadja véleményét, fogják az ügyet tovább tárgyalni. Abban is megállapodtak, hogy a pályázat kihirdetése előtt a szobor helyét határozottan ki kell jelölni.

— **SZEKESFEHÉRVÁRTT JÓKAINÉ** asszony tiszteletére egymást érik az ovációk. Vasárnap este a négyeletek különtései tiszteletek nála, meglepő módon, hogy a „Coriolanus“ második előadását a négyeletek javára tartja meg. Midőn a művész a tiszteletére rendezett díszelőadáson páholyában megjelent, az egész közönség éljenzéssel fogadta s az allegorikai képben szereplő színészek hódolatteljesen hajoltak meg páholya előtt. Hétfőn délelőtt Fittler Béla, a színpártoló egylet alelnöke, vezette a művésznőt „Coriolanus“ próbájára. Az egész színtársulat díszben várta s Jakab Lajos igazgató szép beszédben üdvözölte, ezután bemutatta társulata tagjait, kiknek nevében Maár Julia virágbokréta nyújtott át. Jókainé asszony megalottan köszönte meg a szívélyes ovációt s elismeréssel emlékezett meg a vasárnapi előadásról, megdicsérve minden közreműködőt. A próba két órán át tartott és a művész ismételt elismerését fejezte ki a társulat iránt. Délután két órakor díszbeszéd volt Szögyén Marich Laszló házában. A főrendház elnökét teendői távol tartották s táviratilag üdvözölte ünnepelt vendégét. A főispán neje ült az asztalfőnél, Jókai Mórné s a kíséretében levő özv. Papp Mihályné asszonyokkal. Ott voltak: Hollán Ernő altábornagy, Bóné Géza alispán, Havranek József polgármester, Danitz Béla törvényszéki elnök, Fittler Béla, dr. Vargha Zsigmond, Seidel Lajos. Az egyetlen felköszöntőt Havranek József mondta a háziasszony nevében a művésznőre. Jókai Mór tegnapi fogadására is nagy előkészületeket tettek.

**Tartalom:** Márczius 15. Hegedüs István. — Nemzeti élet és nemzeti irodalom. Széchy Károly — Köszönöm a violákat. Lugosi József. — Az utolsó bobori leány. Petelei István. — Sűrűn terem... (Forradalmi dal.) — Sziinte feláldozták. Sámi Lászlóné — Nők a forradalomban. Tussai Gábor. — Budapesti levelek Jakab Elek. — Különfélek. — Tárca: Az „Erdélyi Híradó“ márczius 15-ről. Cseh Lajos.

Nyomatott Stein Jánosnál az ev. ref. kollegium betűivel Kolozsvártt.